

॥अथ श्रीभागवतमुक्ताफलमंत्रप्रारंभः॥

॥ मु० फ० ॥
॥ ९ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ विष्णुपंचासकं वैदेभक्त्याष्टादशभेदया ॥ सांगवर्गोनविंशत्यां भक्तनवभिराश्रितं ॥ विष्णुप्रीत्यैवतुर्वर्गचिन्तामण्याम
जीजनत् ॥ भेदान्नतानां दानानां तीर्थानां मोक्षवर्त्मनां ॥ २ ॥ मूर्तिप्रासादपूजानां हेमाद्रिगणकाग्रणीः ॥ विष्णुभक्त्यगभक्तानां गणयत्यु
क्तसारधीः ॥ ३ ॥ मुक्ताफलेन येन सद्गागवत्शुक्तिना ॥ भक्तिस्वायंबुना मुग्धमार्केडयशिशुश्रिया ॥ ४ ॥ मुक्ताफले सुखवितस्फुटभ
क्तिभेदप्रत्यक्षराजितलसत्पदपद्मरागं हिमाद्रिसंभवसुवर्णनिवेशरभ्यंकं ठेकुस्वमवसंधपूर्वलेक्ष्मी ॥ ५ ॥ तत्रादौ विष्णुप्रकरणं
तत्र विष्णोर्लेखणभेदश्च ॥ अहमेवासंभवायेनान्यद्यत्सदसत्परं ॥ पश्चादहं यदेतन्मयोवशिष्यतसोऽस्म्यहं ॥ ६ ॥ सद्भिधानिराका
रः साकारश्च ॥ अनवच्छिन्नं चैतन्यनिराकारः ॥ सत्त्वावच्छिन्नं चैतन्यसाकारः ॥ सच्चतुर्थो ॥ रजस्तमोभ्यां युक्ते सत्त्वे पुरुषः ॥ रजसात्र
ह्मा ॥ तमसारुद्रः ॥ शुद्धे सत्त्वे विष्णुरेव ॥ अगोचरस्य गोचरत्वे हेतुः ॥ प्रकृतिगुणसत्त्वं ॥ गोचरस्य बहुरूपत्वे रजः ॥ बहुरूपस्य वि
रोहितत्वे तमः ॥ तथा परस्परमुदासीनत्वे सत्त्वं ॥ उपकारित्वे रजः ॥ अपकारित्वे तमः ॥ गोचरत्वादीनां स्थितिस्थितिसंहारः ॥ उदासीन
त्वादीनि च ॥ तेषु विष्णुब्रह्मरुद्रानिमित्तं ॥ पुरुषउपादानं ॥ गोचरत्वे तु चैतन्यं ॥ एवं पञ्चभेदाः ॥ तत्र निराकारः त्रयत्रकाद्यो
निमिषापरः प्रभुः ॥ कुतो नु देवा जगतां यद्देशिरे ॥ न यत्र सत्त्वं न रजस्तमश्च न वै विकारो न प्रधानं ॥ परंपदं वै सत्वमाम
नंतितत्त्यजेति नेतीत्यतदुल्लिख्यः ॥ विस्मयदौ रात्यमनसो हृदा हृदोपगुह्यार्हपदं पदं पदं ॥ १२ ॥ इत्थं मुनिस्तपसे
द्व्यवस्थितो विज्ञानदृग्दीर्घसुरंधिताशयः ॥ पुरुषः ॥ भूतैर्यदा पंचमिरात्मसृष्टेः पुरं विराजं वित्त्वय्यतस्मिन् ॥ स्वांशेन विश्व
पुरुषाभिधानमवाप नारायण आदिदेवः ॥ १३ ॥ यत्काय एषो भुवनत्रयसन्निवेशाय स्येद्विद्येस्तनुभृता मुभयं द्वियाणि ॥ ज्ञा
नस्वतः श्वसनतो बळमोजर्द्धहासत्वादिभिः स्थितिलयो रूपादिकर्त्ता ॥ १४ ॥ भस्मविष्णुसद्भातनेव सः ॥ आदाव
भूषणधृती रजसास्यसर्गे विष्णुस्थितौ क्रतुपतिर्दिनधर्मसेतुः ॥ रुद्रोऽप्ययायतमसापुरुषः ॥ स आयाइत्युद्भवश्च

॥ ९ ॥

४ एकादशे चतुर्थे जायंते योऽमुमिलः ४

७ द्वितीयद्वितीयेभुकोक्तिः

१ अश्मेविंशतिर्नमेशुकोक्तिः १

निलयाः सततं प्रजासु ॥ ६ ॥ पूरुषरूपं ॥ तद्दामनं रूपमवर्द्धता दुतं हरेरनंतस्य गुणत्रयात्मकं ॥ १२ ॥ स्वदिशो यो
र्विवराः पयोधयस्त्रिर्यङ् देवाः ऋषयो यदा सतः ॥ ७ ॥ कायवच्छिस्तस्य महाविभूतैः सह त्विगाचार्यसदस्य
एतत् ॥ ददर्शो विश्वं त्रिगुणं गुणात्मकं भूतं द्वियार्थो राय जीवयुक्तं ॥ ८ ॥ रसामचक्षुः प्रितच्छेधपादवार्महीर्म
ही भ्रातृरुषस्य जेघयोः ॥ पतत्रिणा जानुनिविश्वभूतैरुर्वेगणां प्रास्तमिन्द्रसेनः ॥ ९ ॥ संध्यां विभो वीर्यसि गुत्ये
क्षत्प्रजापती न्जयेन आत्ममुख्यान् ॥ नाभ्यां नभः कुक्षिषु सप्तसिंभू नुरुक्रमस्यारसि क्रक्षमाळ ॥ १० ॥ हयं
गधर्मस्तनयोर्मुखांश्च तंच ससंच मनस्येयं दुः ॥ शिखंच वक्षस्य रविंद हस्तां कंठे च सामानि सभस्तेरफान्
॥ ११ ॥ इद्रप्रधानानमरान्भुजेषु तत्कर्णयोः ककुभो योश्च मूर्ध्नि ॥ केशेषु मघान् श्वसनं नासिकायामुष्ण
श्च स्तर्यं नदं च वद्विं ॥ १२ ॥ वाण्यांच छंदांसि रसे जेघं शंभुर्वोनिषधंच विचिचपक्ष्मसु ॥ अहश्चरात्रिं च परस्य पुंसां मन्युं च त्वा
त्रेधर एव लोहं ॥ १३ ॥ स्पर्शे च कामं नृपेन तसोऽभः ॥ एते त्वदधर्मं क्रमेण पुयजं ॥ आयासु मृत्युं हसितं च मायां तनूरेह
धोषधि जातयश्च ॥ १४ ॥ नदीश्च नाडीषु शिखानखेषु बुद्धावजं दवगणान् पीश्व ॥ प्राणेषु गोत्रस्थिरजंगमा
क्षणाधर्मात्रेण विवृद्धमूर्तेः ॥ १५ ॥ सर्वात्मनी दंभुवनं निरीक्ष्य सर्वसुराः कश्मळमायुरंग ॥ सुदर्शनं च क्र
मसंस्थितं जोधनुश्च शाई स्ननाय तनुघोषं ॥ १६ ॥ पर्जन्ययोषोजळजः पांचजन्यः कोमोदकी विष्णुगदातरस्वि
नी विद्यो धरोसिः शतचंद्रयुक्तः स्तूणेन मावक्षयसायकौ च ॥ १७ ॥ सनंदमुख्या उपतस्थु रीशं च पार्षदसु
त्याः सह लोकपाळाः ॥ स्फुरत्किरीटांगदमीनकुंडलश्च श्रीवत्सरत्नोत्तमं मुखं च वरेः ॥ १८ ॥ मधुव्रतस्त्वग्वन

॥ मु० फ० ॥

॥ २ ॥

भि

माळयावृत्तोरराजराजभगवानुरुक्रमः॥ क्षितिपदेकेनवच्छेर्विचक्रमेनभः शरीरेण दिशश्च बाहुभिः॥ १९॥ पदे द्विती
यं क्रमतस्त्रिविष्टपं नैवेत्तनीया यतदीयमण्वपि॥ उरुक्रमस्याधिरुपर्युपर्यथोमहजनाभ्यां तपसः परंगतः॥ २०॥ सत्यसमी
क्ष्यान्नभवनरेन्दुभिहतस्वधामद्युतिरादृतोभ्यगात्॥ मरीचिमिश्रान्तरुपयोवृहद्वताः सनन्दनाद्या नरे देवयोगिनः॥ २१॥
॥ वेदेष्वेव दानियमायमान्नितास्तर्कतिहासांगपुराणसंहिताः॥ येनापरयोगसमीक्षापितज्ञानाग्निनारधितकर्मकित्तिषाः॥ २२॥
॥ वेदादिरेयस्मरणानुभावतः स्वायंभुवंधामगता अकर्मकं॥ अथां प्रयेप्रोन्नमितायविष्णोरुपाहरत्समभवाहं गेदकं॥ २३॥ समर्थ
त्वाभ्यगृणाद्युचिश्चवायनाभिपकेरुह संभक्तस्यं॥ धातुः कर्म इत्युज्ज्वलतदुक्रमस्य पादावेन जनपवित्रतयानरेन्द्रः॥
स्वर्धुन्यभून्नभसिसापततीनिमार्हिलोकत्रयं भगवतो विशदेवकीर्तिः॥ ब्रह्मादयो लोकनाथाः स्वनाथाय समादृताः॥
सानुगावलिमाजकुः संक्षिप्ता लविभूतये॥ २४॥ तोयैः समहेणे स्रग्भिदिव्यगंधानुलेपेनैः॥ धूपदीपैः सुभिभित्ता जास्त
तफलांकुरैः॥ २५॥ स्तवनेर्जयशब्दे शशखदुंदुभि नस्वनेः॥ जांबवान्क्षराजसुर्भेरीशब्दे भेनो जवः॥ २६॥ विजय
दिक्षु सवोसुमहोत्सवमघोपयत्॥ ब्रह्मविष्णुरुद्ररूपाणि॥ दृष्टसै है सुपर्णस्थान् स्वेस्वेष्टिं द्वैश्च निद्रितात्॥ कपाव
लोकेन हसद्वदेन नापलभितान्॥ २७॥ तद्रोचिषा प्रतिहेत निमील्य मुनिनक्षिणं चैतस्तत्प्रवणं युजन् नस्तावीन्सं
हतां जम्भिः॥ विष्णोर्द्रवस्थितित्वेयुर्विद्यमाने मया गुणैरनुयुगं विगृहीतं देहाः॥ ते ब्रह्मविष्णुगिरिशाः प्रण
तोऽस्य हवतेभ्यः कण्वभवतामइहोपहतः॥ २८॥ एकोमये ह भगवान्वि विधप्रधाने श्वितीलतः प्रजैनायकयं न
नुयूयं॥ अन्नागतास्तनुभूतां मनसोपीदूराद्भुतप्रसीदतमहानि हविस्मयो मे॥ २९॥ यथारुतैस्तसंकल्पो
भायं ते नैव नान्यथा॥ सत्संकल्पस्येतन्नस्य न्यदेध्यायति तेवय॥ ३०॥ इति श्रीवापदेवपंडितविरचितमुक्ताफ

॥ २ ॥

६ चतुर्थप्रधमेमेत्रेयान्तिः ६

९ दशमे एकोनवतितमे भुक्तोक्तिः

८ प्रथमे द्वितीये स्तवाब्धे

देविस्मोर्लक्षणभेदाश्च॥ विष्णुरूपं॥ तत्राद्रुतं वैभवनं युमतमं भ्राजन्मणिस्तंभसहस्रशोभितं॥ तस्मिन्महाभीममनंतमद्रु
तंसहस्रमूर्धन्यं फणामणियुभिः॥ १॥ विभ्राजमानं दिगुणक्षणे त्वणं सितचलाभं शितिकंठजिह्वं॥ ददर्शतद्गंगसुखासने वि
भुं महानुभावं पुरुषोत्तमोत्तमं॥ २॥ सांद्रांबुदाभं सुपिशां गवासं प्रसन्नवत्कुरुचिरायतेक्षणं॥ महामणिज्जातकिरीटकुंडलप्र
भापरिसहस्रकुंतलं॥ ३॥ प्रलेभचार्वष्टभुजं सुकोस्तुभं श्रावत्सलक्ष्मं वनमाळयावृत्तं॥ सनंदनं प्रमुखेश्वरपापेदे श्वक्रादि
भिर्मूर्तिधरे निजायुधैः॥ ४॥ पुष्ट्याश्रिया कीर्त्यया खिळिं भिनिषेवमाणं परमेष्ठिनं पतिं॥ ववद आत्मानमनंतमच्युतो जिष्णु
श्च तद्दृशेन जातसाध्वसः॥ ५॥ निगेवद - १॥ त्वं भावयोगपरिभाषितहृत्सरोज आस्ति श्रुते क्षितपथा ननु नाथपुंसां॥ य
द्यद्वियात उरुगायविभावयंति तत्तद्वपुः प्रणयसे स दनुमहाय॥ ६॥ तान्येव ते विरूपाणिरूपाणि भगवंस्तुव॥ यानियानि चो
चंते स्वजनानामरूपिणः॥ ७॥ शुद्धसत्त्वविष्णुरूपमेवोपास्य तमं॥ सत्त्वं रजस्तम इति प्रकृतैर्गुणोत्तरैर्युक्तः परः पुरुष एक
इहास्थ भूतः॥ स्त्रिया देये हरि विरिचि हेरतिसज्ञाः श्रेयांसितत्रखलु सत्त्वोर्नृणां सुः॥ ८॥ सत्त्वं विशुद्धं श्रयते भवा
नस्थितो शरीरिणा श्रेयउपायनं वपुः॥ वेदक्रियायोगतपः समाधिभिस्तवार्हणं येन जनः समीहते॥ ९॥ सत्त्वं नि
वेद्वातरिदं निजमेव द्विज्ञानमज्ञानभिदापमार्जनं॥ गुणप्रकाशे सुमीयते भवान्प्रकाशते यस्य च येन वा गुणः॥ १०॥
॥ नानामरूपे गुणकर्मजन्मभिर्निरूपतेत्यतवत्ससाक्षिणः॥ मनोवचोभ्यामनुभववर्त्मनो देवक्रियायां प्रतियं स
थापिहि॥ ११॥ शृण्वगृणत्संस्मरयंश्च चिंतयं नामानिरूपाणि नमंगलानि ते॥ क्रियासुयस्त्वच्चरणारविंदयोरावि
ष्टचित्तो न भयापकत्वते॥ १२॥ विष्णुरूपे अवयवरूपक्रमेण पादादिहसितांतमुपास्य तमं॥ तस्मिंस्त्वच्चपदं चि
तंसर्वावयवसंस्थितं॥ विलक्षैकत्रसंयुज्या दंगे भगवतो मुनिः॥ १३॥ संचितं येद्भगवतश्चरणारविंदं बज्रांकु
शध्वजसरोरुहलांछनाब्जं॥ उचुंगरक्तविलसं स्रंखचक्रवाक्योऽस्त्वाभिराहतमहद्भुदयोधकारं॥
॥ १४॥ यच्छोचनिः सतसरित्स्वरोदकेन तीर्थेन मूर्ध्नि चित्तं न शिवः शिवो भूत्वा॥ ध्यातुर्मनः शमयशैल

९ दशमे द्वितीये गर्भस्तुतो ब्रह्मा ९ ४ तृतीये द्वाविंशे कपिलो भगवाच्च

॥ मु. फ. ॥

॥ ३ ॥

निसृष्टवच्चैः जं ध्यायेच्चिरं भगवत् श्रवणं रविदं ॥ १५ ॥ जानुद्वयं जञ्जलञ्च नया जनन्या लक्ष्म्या खिळस्य सुरवं
दितया विधातुः ॥ उर्वोर्निधाय करपल्लवोर्विषाय संलालितं हृदिविभोरभवस्य कुर्यात् ॥ १६ ॥ ऊरुसुपर्णे भुज
रधिरोभमानावो जौ निधी अतसिकाकुसुमावभासौ ॥ व्यालं विपीतवरवासि सवर्त्तमान कांची कळापप
रिरंभिनितं बविंबं ॥ १७ ॥ नाभिहृदं भुवनकोशागुहादरस्थं यत्रास्यो निधिषणा खिललोकपद्मे ॥ व्यूढं हरिर्नमणि
वृषस्तनयोरमुष्य ध्यायेत् हृदयं विशदहारमयूखं गौरं ॥ १८ ॥ वक्षोधिवासमप्यभस्य महावभूतः पुंसामनोनय
ननिर्हृत्तिमादधानं ॥ कंठं च कौस्तुभमणेरधिभूषणार्थं कुर्यान्मनस्य खिळलोकं नमस्कृतस्य ॥ १९ ॥ बाहूश्च मे
दरगिरेः परिवर्त्तने निर्णिक बाहुबळयान् धितो कपाळा न् ॥ संचितयेद्दशशतारमसस्य तेजः शंखचतुर्कर
सरोरुहरा जहंसे ॥ २० ॥ कौमोदकीं भगवता दयिता स्मेरतदिधामरातिभठशोणितकर्मन ॥ माळा
मधुव्रतवस्थगिरोपयुष्टं चैतस्य तत्त्वममं मणिमस्य कंठे ॥ २१ ॥ भूत्यानुकंपितधिये हृद्गद्गदमूर्त्तः संचितयेद्भा
वतौ वदनारविंदं ॥ यद्विस्फुरन्मकरकुंडलवत्त्रितेन वियोजिता मळकपोळमुदारनासं ॥ २२ ॥ यद्वीनिकेतमवि
भिः परिषेवमाणं भूत्या स्वयाकुटिबकुंतळं देजुष्टं ॥ मीनद्वयाभित मधिस्तिष्ठपदभनेन वं ध्यायेन्मनोमयं
वद्वितउल्लसद्ग ॥ २३ ॥ तस्यावलोकमधिकं रूपयति चारतापत्रयोपशमनाय निसृष्टमक्षणाः स्निग्धस्मिता
नुगुणितं विपुळप्रसादं ध्यायेच्चरं विततभावनया गुहायां ॥ २४ ॥ हासं हरेरवनतखिळलोकतीव्रशोकाश्रुसा
गरविशोषणमयुदारं ॥ संमोहनायरचितं निजमाययास्य भ्रमं डळं मुनिष्ठतेमकरध्वजस्य ॥ २५ ॥ ध्याना
यनं प्रहसितं बहुधा धरोष्ठभासारुणायितननुर्दिजकुंदपंक्तिः ॥ ध्यायेत्संदेहकुहरे वसितस्य विष्णोर्भक्त्या
द्रव्यापितममं नानपथगिदृक्षेत् ॥ २६ ॥ एवं हरेर्भगवतीं प्रतिलब्धभावाभक्त्या द्रवद्वयउत्पुलकः प्रमो
दात् ॥ ओत्कं व बाष्पकलयामुहुरधमानस्तच्चापचित्तबडिशंशनकैर्वियुक्ते ॥ २७ ॥ मुक्ताश्रयवर्हिनिर्विष

॥ ३ ॥

५ दिताय द्वितीये शुकोक्तिः ॥ ६ एकादशे सविंशे भगवदुक्तिः ॥

यं विरक्तं निर्गणमच्छतिमनः सहसा यथार्थं ॥ आत्मानमत्र पुरुषो व्यवधानमेकमन्वीक्षते प्रसन्नचित्तगुणप्रवाहः ॥ २८ ॥
सायेतया चरमया मनसानिदृयास्मिन्महिम्नवसितः सुखदुःखबाह्यः ॥ हनुत्तमप्यसतिकर्त्तरिदुःखं यार्त्स्वात्म
त्रिधत्त उपलब्धपरात्वनकाष्ठः ॥ २९ ॥ देहं तु न चरमवस्थितमुत्थितं वासि विपश्यति यतोऽप्यगमत्स्वरूपं ॥ देवा दु
पेत्तमर्थं देववशादपेत्तं वासायथापरितुष्टं मदिरामदाधः ॥ ३० ॥ देहापि देववशातः खलकमेयावत्स्वार्भकं प्रति स
मीक्षत एव सासः ॥ तं संप्रपंचमधिरूढसमाधियोगः स्वाप्नपुनर्भजते प्रतिबुद्धवस्तुः ॥ एकैकशो गानिधियानुभा
वयेत्पादादियावद्वसितं गदाभूतः ॥ जितं जितं स्थानमपोस्य धारयेत्परपरं शुद्धतिधीर्यथायथा ॥ ३१ ॥ हतुं इक्ष्मं
तस्थमूर्ध्वनाम्बमधोमुखं ॥ ध्यात्वोर्ध्वमुखमुन्निद्रमपत्रं सकर्णिकं ॥ ३२ ॥ कर्णिकायान्यसत्स्वर्यं सामागनीनुत्तरो
तरं ॥ वद्विमये स्मेरद्रुपं मेतध्यानमगळं ॥ ३३ ॥ इन्द्रियाणीन्द्रियार्थभ्यामनसारुष्यत्तन्मनः ॥ बुध्यासारथिना धीरः प्र
णवन्मयि सर्वतः ॥ ३४ ॥ तत्सर्वं यापकं चित्तमालयेत्कत्र धारयेत् ॥ नान्यानि चित्तं वद्वयः सुस्मितभावेन मुखं ॥ ३५ ॥ तत्र
तन्मपदं चित्तमालयेत्प्रधारयत् ॥ तच्च तत्कामदाराहे न किंचिदपि चिन्तयेत् ॥ ३६ ॥ एवं समाहितमतिर्माये
वात्मानमात्मनि ॥ विचेष्टमयि सत्तन्ज्यानि ज्योतिषि सुयुतं ॥ ३७ ॥ अंतकाये तु पुरुष आगते गतसाध्वसः ॥ छिन्वा
दसंगरास्त्रेण स्पृहां देहे नु ये चित्तं ॥ ३८ ॥ गृहात्सन्नजितो धीरः पुण्यतीर्थजकाङ्क्षुतः ॥ शुचो विविक्त आसीनो
विधिवत्कृत्यतासेन ॥ ३९ ॥ अभ्यसेन्मनसा विष्णुं शुद्धचिद्वद्भाक्षरं परं ॥ मनोयच्छेज्जितं चासिन्नं त्रसवी
जमविस्मरन् ॥ ४० ॥ नियच्छेद्विषयेभ्योऽक्षान्मनसा बुद्धिसारथिः ॥ मनः कर्मभिराक्षिप्तं शुभार्थे धारयेद्वि
या ॥ ४१ ॥ तत्रैकाग्र्यवध्यायद्व्युच्छिन्ने न चेतसा ॥ मनानि विषयं युक्ताततः किंचन न स्मरेत् ॥ ४२ ॥ पदं तत्परमं
विष्णो मनो यत्र प्रसीदति ॥ ४३ ॥ बोपदेवपंडितविरचितं भुक्ता फळे विष्णु रूपाणि ॥ विष्णोरवताररूपाणि
चेत्तां शिवात् ॥ हरियज्ञवामनमनमन्वन्तरे शानां पुनरुक्तं तात् ॥ तत्र वराहः ॥ यत्रोद्यतः क्षितितळोद्धरणाय विभ्र

१ द्वितीयसप्तमब्रह्मा ॥

॥ सु. ५. ॥

॥ ४ ॥

क्रोडीतनुंसकळयज्ञमयीमनंतः॥ अंतर्महार्णवउपागतमादिदेयंतदंष्ट्रयादिमिषवज्रधरोददानयज्ञः॥ १॥ जातोऽरुचेर
जनयत्सुयमांस्तुयज्ञ आकृतिसुनुरभरानथदक्षिणायं॥ लोकत्रयस्यमहर्तीमहरद्युदार्तिं स्वायंभुवनमनुनाहरित्य
नूतः॥ २॥ कपित्थः॥ जज्ञेचकर्दमगृहेहिजदेवदूत्यास्त्रीभिः समेनवभिरात्मगतिस्वमात्रे॥ उच्येयस्मरामळगुणसंग
पंकमस्मिन्निधूयकपित्तस्यगतिपेदे॥ ३॥ इत्तोत्रेयः॥ अत्रैरपत्यमभिकांक्षतआहृतुष्टोदत्तोभयाहमितियङ्गवान्स
दन्तः॥ यत्तादपंकजपरागपवि वदेहायोगाद्विभापुरुभयींयदुहै हयाद्याः॥ ४॥ चतुसनका॥ तमंतपोविविधलोकसिस्व
क्षयामे आदौ सनात्स्वतपसः सनतुः सनाभूत्॥ प्राक्कृत्यसंल्लवविनिष्टमिहात्मन्तत्तं सम्यग्जगादमुनयोयद
वक्षतात्मनः॥ ५॥ नारदः॥ तृतीयमृषिसर्गेवैदेवर्षित्तमुपेतसः॥ तं वंसात्तमाचष्टं नैष्कर्म्यं कर्मणायतः॥ ६॥ ना
रायणः॥ धर्मस्यदक्षदुहितर्यजनिष्टमृत्यो नारायणो नरइति स्वतपः प्रभावः॥ ७॥ इत्सोभगवतो नियमावली
पुंदेव्यस्त्वनेगष्टतनाद्यवितुनशेकुः॥ ८॥ कामंदहंतिरुतिनो ननुरोषदृष्टारोषंदहंतमुतनेनदंस्यस्यं॥ सोयं
दंतरमलेनिविशन्निभितिकामः कथंनु पुनरस्य मनः श्रयेत्॥ ९॥ ध्रुवः॥ विद्धः सपत्न्यदितपत्रिभिरपतिराज्ञोवाक्ये
पिसन्नुपगतस्तपसेवनानि॥ तस्माज्जदीतध्रुवगतिगणतेप्रसन्नो दिव्यास्तु वेतिमुनयोयदुपयंभस्तात्॥ १०॥
यद्वेनमुत्पद्यते द्विजवीक्षयै ज्ञविष्णुश्च पोरुषभग्निरयेपतंतं॥ आत्मा धिना जगतिपुत्रपदचलेभु
ग्भावस्त्वनिवसुधासकळानियेन॥ ११॥ ऋषभः॥ नाभेरसावृषभ आससुदेविसूनुयोवैचचारसमदृग्ज
डयोगचर्यो॥ यत्पारहस्यमृषयः पदमानयतिस्वस्थः प्रशान्तकरणः परिमुक्तसंगः॥ १२॥ हयग्रीवः॥ सन्नेममासभग
वान् हयः॥ शीरषाथोरासाक्ष्यतपुस्त्वस्वपनीयवर्णः॥ छंदोमयोमरवमयेरिच्छेदेवतात्मावाचोवभ
वुरुशतीश्वसतोस्यनस्तः॥ १३॥ मत्स्यः॥ मत्स्यायुगांतसमंयमनुनोपलब्धः शोणीमयोनिस्त्रिक् जीवनि
कायकेतः॥ विसंक्षितानुस्मयेसलिलेमुखान्मे आदायतत्रविजहारहेवदमार्गान्॥ १४॥ कूर्मः॥ क्षी

१० दि. तीयसप्तमेवरा॥

रोदधावभरदानवस्थापानामुन्मथतामममत्तलब्धयत्नादिदेवः॥ १५॥ नृसिंहः॥ त्रैविष्टपोरुभयहास नृसिंहस्स ह्यत्ताभमङ्कुरिदंष्ट्रकराळवत्कं॥ दित्येद्रमाशुगदयानि पतंतमाराष्ट्रो
निपात्यविदहारनखैः स्फुरंतं॥ १६॥ हरिः॥ अंतः सरस्वरुवनेनपेदेगृहीतो ग्राहेणयथुपतिरंबुजहस्त आर्त्तिः॥ ओहेदमादिपु
रुषाखिब्ध लो कनाथतीर्थः श्रवः श्रवणमंगळ नामधेय॥ १७॥ श्रुत्वाहरिस्तमरणार्थिनमग्रमेष्ट्रक्रायुधः पतगराष्ट्रभु
जापिरुद्धः॥ चक्रेणनक्रवदनं विनिपायतस्मान् हस्तेप्रगृह्यभगवान् लपयो ज्यहाण॥ १८॥ ग्राहान्त्रपंजमिभराजममुंचदत्ते
संस्तुत्ततोधिपतितान् श्रमणान् पीश्व॥ शक्रं च व्रतवधतस्तमसिप्रविष्टदेवप्रियो मुनयेरुपिहिवा अनाथाः॥ १९॥ वा
मनः॥ ज्याया-गुणैरवरजोप्यदितेः सुतानां लोकान्विचक्रमइमान्यदथाधियज्ञः॥ इमां वामनेनजगेहेत्रिपदंछं
येनयां नामतेपथिचरन्विभुभिर्न चाल्यः॥ २०॥ नार्थविकेरयमुत्क्रमपादशोच मापः शिरवा चतवतोविबुधाधिपस्यं॥ योवैप्रतिश्रुत
मृतेनचिकीर्षदयदात्मानमंगशिरसाहरयेभिमेने॥ २१॥ हंसः॥ नृश्वेचनारदभृशंभगवानिच्छद्वावेनसाधुपरितुष्टउपानयोगा
ज्ञानंभगवतमात्मसततदीप्यंदासुदेवशरणाविदुरंजलेवा॥ २२॥ मन्तरेशः॥ चक्रंविष्टविहंतदशसुखेतेजोमन्तरेषुमनुवंश
धरोविभर्ति॥ दुष्टेसुरानमुदमंयदधात्सुकीर्तिस्त्येष्टिष्टउशतीप्रथयंश्चरिष्वैः॥ २३॥ धन्तरिः॥ धन्तेवरिश्चभगवान् स्वयमेव
कीर्तिर्नाम्नाच्छणां पुरुरुजांरुज आश्रुहंति॥ यज्ञेचभागममतायुस्वावरुध आश्रुश्चवेदमनुशास्यवतीर्यलोके॥ २४॥ मोहिनी॥
ध्यानंतरं द्वादशमंत्रयोदशममेवच॥ अणायत्सुरानन्यान् मोहिनामोहयस्त्रिया॥ २५॥ परशुरामः॥ क्षत्रंक्षयायविधिनाप
भृतंमहात्मा ब्रह्मधृगुक्तिपथंनरकार्त्तिं लिप्सा॥ उद्धृत्यसाववनिकठकमुग्रवीर्यस्त्रिः सप्तछउरुधारपरश्वधेना॥ २६॥ रा
अस्पत्यसादसुमुखः कलयाकलेशदृष्टाकुवंश अवतीर्यगुरोर्निर्देशे॥ तिष्ठेन्ननंस दयितानुज आ विवेशयस्मिन्नि
रुध्यदशकंधर आर्त्तिमार्च्छत्॥ २७॥ यस्माज्जदादुदधिरुद्धभयांगविपोमार्गसपदानिपुंरंहरवदिधक्षोः॥ दूरेसुद्धन्म
धितरोषमुशोणदृष्ट्या तातयमानमकरोरगनक्रवक्रः॥ २८॥ वक्षस्थळस्पर्शरुग्णमहेन्द्रवाहदेनेर्विडंबितककुब्जुषऊदहासं॥

॥ मु. ५. ॥

॥ ५. ॥

सयोसुभिः सह विनेष्यति दारहन्तुर्विष्कृजिते धनुष उचरतोपिसेने ॥ २० ॥ कस्यः ॥ भूमेः सुरेवरवस्तुविमर्दितायाः ॥ शययया कलयासितकृष्णकेशः ॥
जातः करिष्यति जनानुपलक्ष्यमाणः कर्मोणिनात्ममहिमोनिबन्धनानि ॥ २१ ॥ तोकेन जीवहरणं यदुत्क्रिकायास्त्रेमासिकस्य च पदाशक्ये
परतः ॥ प्राद्विशतोत्तरगतेन दिवि स्थे शोर्वा उन्मूलने तितरथा जुनयोर्न भाव्यं ॥ २२ ॥ गंदेवनेत्र जपश्रुतिपतो वपीतान् गोपांस्त जीवयदनुग्रह
रष्टिदृष्ट्या ॥ तद्युद्धेति विपरीये विलोतनिन्द मुद्गरयिथदुरगविहरनहृदित्या ॥ २३ ॥ तत्कमेदिव्यमिव यन्निशिनिः शयानं दावा
मिनाथुनिने परिदस्मोना ॥ उनेष्यति व्रजमतो वसितातकाके नेपेपि धाय स बळो न धिगम्यनीर्यः ॥ २४ ॥ एदितयय दुपबंधनमस्यमा
ताशुत्वं सुतस्य ननु तत्तदमुष्यमाति ॥ अज्जे भूतोस्य वदने भुवर्गानि गोपीसंवीक्ष्य शोकितमनाः प्रतिबंधिता गीर ॥ २५ ॥ नरं च मेदय
ति भयाद्वरुणस्य पाशा द्रोपान् चिच्छेपु पिहितानमय सुनुनाच ॥ अंयाएते निशि शयानमतिश्रमेण लोकां विदुते उपनेष्यति गोकुलं
॥ २६ ॥ गोपिर्मते प्रतिहेतव्रजविभक्त्या यदेवे भिवर्षति पशुरूपपा रिरधुः ॥ धर्तौ छितींद्रमिव समदिनानि समवर्षो महीधर्मनयेकक
रे सलितं ॥ २७ ॥ श्रीडन्नेने निशि निशाकररश्मिगो यो रासोन्मुखः कलपदाय तमर्द्धितेन ॥ २८ ॥ दीपितस्मरुजां त्र जभरद्भूना
हचु हरिष्यति शिरो धन जानु जस्य ॥ २९ ॥ ये च प्रलंबखरदुर्दुर केश्यरिष्ट महेभ कं सयवनाः कुत्र पौड्र काद्याः ॥ ३० ॥ अन्ये च
शात्वकपिबल्लल दत्तवल्क सप्तोक्षशंवरविष् इरथ रुक्मि मुल्याः ॥ ३१ ॥ ये वामधेसमिति शगतिन आतनापाः को वोज
मत्स्यकुरुके कयसं जयायाः ॥ यास्यव्यदर्शन मळे बळ भोम पार्थव्या जाद्वेयन हरिणानि तयुतदीप्यं ॥ ३२ ॥ यासः ॥ कळि
मीळित धियामयमश्वनृणां स्तोकायुषां स्वनिगमो वत दूरपारः ॥ आविर्हितस्त्वनु युगं सहिसस्य वसां विदुमे विदेष भावि भविष्यति
स्म ॥ ३३ ॥ बुद्धः ॥ देव दिक्षानि गमवर्त्तने निनिष्ठितानां प्रभिर्मयेन रचिता भिरक्षयतुभिः ॥ लोकान्प्रतां मति विमोहमतिप्र
लोभं वेपं विधाय बहुभाष्यत ओपधर्म्यं ॥ ३४ ॥ कटकी यर्था लयेष्वपि सतां न हरेः कथासुः पाषाडिनो द्विजजना वृषळान्दे
वाः ॥ स्वाहास्वधा वृषणि तस्म गिरो नयत्र शास्त्रा भविष्यति कळे भगवान्यु गोतो ॥ ३५ ॥ मन्वंतरावताराः ॥ अथः ॥ इति मंत्रोप
निषदं व्याहरंतं समाहितो ॥ दशसुरायानुधाना जम्पुरभ्यद्वन्द्वधुधा ॥ ३६ ॥ तांस्तथावसिता नीक्ष्य यज्ञः सर्वगतो हरिः ॥

२ अष्टमपथमेशुकोक्तिः ॥

यो मे भारतु तो देवैर्हताशासत्रिविष्टपं ॥ ३७ ॥ विभुः ॥ रूपे स्तु वेदशिरसस्तु पिना नामपुत्रवभूत् ॥ तस्यां जज्ञेन तो देवा विभुरित्यभि
विश्रुतः ॥ ३८ ॥ अष्टाशीतिसहस्राणि पुनयो यधुत व्रताः ॥ अन्वशिथ्यन्त्रते तस्य कोमारव्रक्षचारिणः ॥ ३९ ॥ सत्यसेनः ॥
धर्मस्य सूनवाया तु भगवान् पुरुषोत्तमः ॥ सत्यसेन इति त्वया तो जातः सत्यव्रते सङ्ग ॥ ४० ॥ सौ नृत्त व्रतदुः शीळान् असतो यक्षराक्षसा
न ॥ भूत द्रुहो भूत गणान् अवधीत्सत्यजित्सर्वः ॥ ४१ ॥ हरिः ॥ तवापि जज्ञे भगवान् हरिण्यां हरिमेधसः ॥ हरिरित्या हुतो येन
गजेंद्रो मोचितो भयात् ॥ ४२ ॥ वैकुण्ठः ॥ पत्नीविकुण्ठाशुभस्यैवैकुण्ठैः स्मरसत्तमेः ॥ तयोस्त कलया जज्ञे वैकुण्ठा भगवान् स्वयं ॥
॥ ४३ ॥ वैकुण्ठः कलितो येन लोकालोकनमस्कृतः ॥ रमया प्रार्थमानेन देव्या तस्मिन् काम्यया ॥ तस्यानुभावः कथितो गुण
श्वपरमो दयाः ॥ भो मा त्रेण्डस्त्वविममे यो विष्णोर्वर्णयेद्गुणान् ॥ ४४ ॥ अजितः ॥ तवापि देवः संभूयां वैरा जस्या भवत्सुतः ॥
अजितो नाम भगवान् शैनेन जगतां पतिः ॥ ४५ ॥ पयोधियेन निर्मथ्य सुराणां साधिता सुधा ॥ भ्रममाणो भविष्यतः कूर्मरूपेण मं
दरः ॥ ४६ ॥ भोमः ॥ अत्रापि भगवन् जन्म कश्यपाददितेरभूत् ॥ आदित्यानामवरजो विष्णुर्वा मनरूपश्चक ॥ ४७ ॥ सार्वभौमः ॥ वे
रगुत्यात्सरस्वत्यां सार्वभौम इति प्रभुः ॥ अज्ञानं पुण्डरीकं हृत्ता वळ्येदास्यतीश्वरः ॥ ४८ ॥ रूपभः ॥ आयुधं तो वुधारायामप
भो भगवान् किञ्च ॥ भविता येन संराडां विलोकी भोक्ष्यते श्रुतः ॥ ४९ ॥ विष्वक्सेनः ॥ विष्वक्सेनो विष्णुर्वा तु शंभोः सत्यं करि
ष्यति ॥ जातः स्वांशेन भगवान् गृहे विष्वजितो विभुः ॥ ५० ॥ धर्मसेतुः ॥ आर्यकस्य सुतस्तत्र धर्मसेतुरिति स्मृतः ॥ वेधुता
यं हरेरंशस्त्रिलो की धारयिष्यति ॥ ५१ ॥ स्वाधामा ॥ स्वधामारव्या हरेरंशः साधयिष्यति तन्मनो ॥ अंतरं सत्यमहराः स
नृतायाः सुतो विभुः ॥ ५२ ॥ योगेश्वरः ॥ देवहोत्रस्य तनय उपहर्ता द्विष्यते ॥ योगेश्वरो हरेरंशो बृहत्यां संभविष्यति ॥ ५३ ॥ बृ
हद्भानुः ॥ सत्रायणस्य तनयो बृहद्भानुस्तदा हरिः ॥ वितानाय महाराज क्रियातन्वितायिता ॥ ५४ ॥ युगावतारः ॥ शुक्रः ॥
रुते शुक्रश्चतुर्बाहुर्जीठिलो वल्करी लोचनः ॥ कृष्णाजिनो पवीताक्षान् विभ्रदंडकमंडल ॥ ५५ ॥ हंसः ॥ सुपणो वैकुण्ठधर्मो
योगेश्वरो मन्त्रः ॥ ईश्वरः पुरुषोच्चकः परमात्मेति गीयते ॥ ५६ ॥ त्रैतायां रक्तवर्णो सौ चतुर्बाहुः क्षिमेखलः ॥ हिरण्यकेश

३ एकादशपंचमेकरभाजनः

८ तृतीयैकोनत्रिंशकपिलः

|| & ||

स्वियात्मास्तु सुवा युपलक्षणः॥६३॥ विश्वयंतः पृथिवीर्भूः सर्वदेव उरुक्रमः॥ वृषाकापिर्जयंतश्च उरुगायदतीर्यते॥६४॥ हापरं भगवान् पीतः
पीतवासानिजाबुधः॥ श्रीवत्यादिभिरकैश्च लक्ष्मणरूपलक्षितः॥६५॥ नमस्ते वासुदेवाय नमः सकर्षणाय च॥ प्रद्युम्नाय निरुद्धाय तुभ्यं मंगव
ते नमः॥६६॥ नारायणाय नमः पुण्याय महात्मने॥ विश्वेश्वराय विश्वाय सर्वभूतात्मेन नमः॥६७॥ कृष्णः॥ कळी कृष्ण त्रिपाळ संसांगोपांगास्त्रिपा
र्षदः॥ यज्ञैः संकीर्तनपात्रैर्ज्योतिरिहिसुमधसः॥६८॥ ध्येयं सदा परिभवन् मभीष्टे हं तीर्थास्य दं शिवविरिचिनुतं शरं ण्य॥ भूत्या निर्दिष्टं प्रण
तपाळमवाश्रितं तं वेदमहापुरुषं ते चरणारविंदं॥६९॥ अयं का सुदुः स्व जर्जर सितराज्यलक्ष्मीधमिष्ठ आर्यवचसाय दगादरं ण्य॥ मायाय
गंदयिते यस्मिन् मन्वाव हं देमाहापुरुषं ते चरणारविंदं॥७०॥ स्वत्यावतारः॥ स्वर्गे तपोद्भूतं यो न वये प्रेजं शः॥ स्मृतेषु धर्ममखन मराव नी
शाः॥ अने त्वधर्मं हरमनुवशाश्चैतान् ध्यामाया विमृष्टयदमाः पुरुषास्तिमानः॥७१॥ इति मुक्ताफेले विस्मोरवताराः॥ विस्मोर धिष्ठानरूपा
णि हाविंशतिः॥ अथ मांसवर्ज्यं भूतात्मानं कृतांतयं॥ अर्हये दानमानाभ्यां मे व्याभिनेन चक्षुषा॥७२॥ जीवाभेष्टाह्य जीवानां ततः प्रा
णभूतः शुभे॥ ततः सचित्ताः प्रवराः स्तनश्चंद्रियरुतयः॥७३॥ तत्रापि स्पशं विदिश्यः प्रवरारसवेदिनः॥ तेभ्यो गंधविदश्चेष्टास्त
तः शब्दविदोपनाः॥ रूपभेदविदस्तत्र ततश्चोभयतोदतः॥ तेषां बहुपदाश्चेष्टाचतुष्पादस्ततोद्दिष्टाः॥७४॥ ततो वर्णाश्च चतार
स्तेषां ब्राह्मण उत्तमः॥ ब्राह्मणेषु पितृवद्वैतो ह्यर्थज्ञोभ्यधिकस्ततः॥७५॥ अथ तात्त्विकं यच्छता ततः श्रेयान् स्वधर्मकृत्॥ मुक्तसंग
स्ततोद्दिष्टा न दोषाधर्ममात्मनः॥७६॥ तस्मान् स्वर्थपितांशेष किं यार्थोत्मानिरंतरः॥ मर्त्यपितात्मनः पुंसो मायिसन्यस्तकर्मणः॥
॥७७॥ न पश्यामि परं भूतमकर्तुः सप्रदर्शनात्॥ नाहं तथा श्रियं जमानहं विविर्चितो न्योतत एतच्छ्रुतमदनुहुतभुक्षुरेव नो
यद्वाहं स्वमुखतोऽश्वरतो नुधासंतुष्टस्य मय्यवहिते निर्जकर्मपांके॥७८॥ येषां विभर्ग्यहमकुंठविकुंठे योगमायाविभू
तिरमलांश्चिरजः किरितैः॥ विप्रास्तु को नु विषहेतयदर्हणं भः सद्यः पुनाति सहचंद्रलतामज्योक्ता॥७९॥ ये मे नू हिंजका
न दुर्हतीर्षदीया भूतान्यलब्धशरणानि वभेद बुध्या॥ द्रक्ष्यं ययं क्षतदृशो ह्यहि मन्यवस्तान् गध्रारूपा मम कुशं लधिदं दे

५ तृतीयेषोऽश्वेनराहः

२ दशमेचतुरशितितमेभगवान्

३. तृतीयैकोनत्रिशेकपित्तः

तुः॥९॥ये ब्राह्मणमयि धिया शिषतोर्वयंतस्तुषद्दः स्मितसुधो शिषयवक्राः॥वाण्यानुरागकलयात्मजवद्धतः संबोदहंखह
मिवाहमुपाहृतस्तेः॥११॥यस्यात्मबुद्धिः कुणपत्रिधातुकेधीः कळत्रादिषुभौमइज्वधीः॥यतीर्थबुद्धिश्च जर्केनकहिं चिज्जनेषभि
तेषुस एवगोस्वरः॥१२॥मनसेतानिभूतानिप्रणमेद्बहुमानयन्॥ईश्वरोजीवकलयाप्रविष्टेभगवानिति॥१३॥अहं सर्वेषुभूतेषु
भूतात्मावस्थितः सदा॥तमवज्ञायमांमर्त्यः कुरुतेर्चाविडंन॥१४॥योमांसर्वेषुभूतेषुसंतमात्मानमीश्वरं॥हितार्च्यो
भजतेमोक्ष्यात्भस्मन्येव जुहोतिसः॥द्विषंतः परकायेमां मानिनोभिन्नदर्शिनः॥भूतेषु वद्धैवेरस्यनमनः शान्तिष्ठति॥
॥१५॥अहमुच्चावनेर्द्रव्यैः क्रिययोत्पन्नयानये॥नैवतुष्येर्चितोर्चायांभूतगामावमानिनः॥१७॥अर्चादावर्चयिताव
दीश्वरंमांस्वकर्मकृत्॥यावत्तवेदस्वद्वितिसर्वभूतेष्ववस्थितं॥१८॥आत्मनश्चपरस्यापियः करोसंतरोदत्तं॥तस्यभिन्नदर्शोमृ
त्युविदधेभयमुत्पणं॥१९॥बोपदेवपंडितकृतेमुक्ताफेलाविस्मरधृष्टानानि॥अथविष्णोर्मेहिमा॥विष्णोर्वैर्यगणनां
कृतमोहंतीहयः पार्थिवान्यपिकविर्विमिरजांसि॥चस्कंभयः स्वरहसास्वकृतात्रिष्टोत्रयस्मात्रिसाम्यसदनादुरुक्तंयानं॥१॥नांतंविदां
म्वहमभीपुनयोगजालेमायावल्बस्यपुरुषस्यकुतोपरये॥गायन्गुणान्दशताननआदिदेवः शेषोयुनापिसमवस्पतिनास्यपारं॥२॥येपांस
एवभगवांस्यनंदनतः सर्वात्मनर्भितपरोयदिनित्यत्वीकं॥वेदुस्तरामनितरंतिदेवमायांनैषाममाहमितिधीश्वस्यगाळभस्य॥३॥वेदाहमय
परमस्यहियोगमायांयूयंभवश्चभगवानथदेत्यवर्चः॥पात्नीभनोः सत्त्वमनुश्चतदात्मजाश्चप्राचीनबहिर्भिरुंगउतध्रुवश्च॥४॥इष्ट्वाकुंरे
ऋमुचुकुंदविदेहगाधिरच्चंबरीपसगरागयनाहुषाद्याः॥मांधावल्कलशतधन्वनुरंतिदेवेदेवच्रोतबळिररतरयोदिलीपः॥प्यस्त्रोभयुं
तंकशिबिदेवलपीप्यलादसारस्वतोद्धवपरात्रारभरिषेष्वाः॥येनेचिभीषणहनूमदुपेद्रदत्तपार्थीर्यैषणविरश्रुतेदववर्याः॥५॥तंचे
विदंयतितरंतिचदेवमायांस्त्रीशूद्रदूषणशबराअपिपापजीवाः॥यद्यद्भुतकमपराक्कयणाश्रीळशिस्तास्तिर्यग्जगाअपिक्लिमुमुभ
धारणाय॥७॥राश्वत्प्रशांतमभयंप्रतिबोधमात्रंशुद्धंसमंसदसतः परमात्सरूपं॥शब्दोनयत्रपुरुकारकवान्क्लियार्योमाया
पैस्त्वभिमुखेचविलज्जमाना॥८॥तंद्वैपदभगवतः परमस्यपुंसोब्रह्मेतियद्विदुरजस्त्रमुरवंविशोक्तं॥सध्यइनियम्य

१० द्वितीयसप्तमे ब्रह्मवाक्यं

॥ मृ. ऋ. ॥

॥ ७ ॥

यतपीयमकर्तहेति जह्नुः स्वराडिवानिपानखनित्रमिन्द्रः ॥९॥ सश्रेयसागपि विभुर्भगवान्यस्य भावस्वभावविहितस्मसत्तः प्रसिद्धिः ॥ देहस्वभाव
विगमेनुविशीर्यमाणे व्योमे वतत्र पुरुषेण निविशीर्यते जः ॥१०॥ सोयं ते भिहितस्तात भगवान् विष्वभावतः ॥ समासेन हरेर्नोयदव्यस्मात्सदसश्च य
त् ॥११॥ इदं भागवतं नाम यन्मे भगवतो दितं ॥ सं महोयं विभूतीनां लभेत दिपुष्पीकुरु ॥१२॥ यथा हरो भगवति नृणां भक्तिर्भविष्यति ॥ सर्वात्मन्यसि
द्धाधार इति संकल्प्य वर्णयं ॥१३॥ मायां वर्णयती मुखं इत्यस्मिन्मायां दत्तः ॥ शृणु वतः श्रद्धया निष्पमाययात्मानमुत्सृज्य ॥१४॥ नेवात्मनः प्रभुरयं नि
जलभण्डो मानजनादविदुषः करुणो दृष्टीते ॥ यद्यच्छनो भगवते धिदधीतमानं तच्चात्मने प्रतिमुखस्य यथाभुवः श्रीः ॥१५॥ तस्यादशौचं कस्विक
त्सपाहं स्वधर्मं विन्मूर्ध्ने दधातुमुभंगलं ॥ यद्वेदे वो गिरिशश्चंद्रमोक्षिदधानमूर्त्तौ परयाचमस्तथा ॥१६॥ यत्पादयो न राश्वधीः सत्त्वित्तमदाय
द्वौ कुरैरपि विधाय सः तीसपथ्या ॥ अप्युत्तमांगतिमसौ भजति त्रिलोक्यं दाश्वानविक्रममनाः कथमर्तिमुत्तम ॥१७॥ गायति ते विशदकर्म
गृहेषु देवैराज श्वश्रु वधभासविमोक्षणं ॥ गोप्यश्च कुंजरपते र्जनकात्मा जायाः पित्रोश्च लब्धशरणामुनयोचयं ॥१८॥ यद्विश्रुतिः
श्रुतिनुते दमलं पुनाति पादावने जनपथश्च शास्त्रं ॥ भूः काकभर्जितभगपियदं ध्रिपद्यस्य गोक्षयान्तिरभिवर्षति वासिष्ठाधीन ॥१९॥ तद्
शनस्य शो नानुपथप्रजत्यश्व्यासनाशनसयौ न सपिंडबंधः ॥ येषां गृहे हरियवर्त्मनि वर्ततां वः स्वर्गापि वर्गविरमः स्वयमासविष्ठा ॥२०॥ य
स्यामलं दिक्पथः प्रथितं सायां भूमेव ते भुवनमंगलं दिग्वितानं ॥ मदाकिनीति दिवि भगवती तित्वाद्योगे गतिवेह चरणो बुपुनाति वि
श्वं ॥२१॥ इत्याचार्यश्रीवापंद वल्लभमुक्ताफले विष्णुप्रकर्णपंचमं ॥ अथ विष्णुभक्तिप्रकरणं तत्र विष्णुभक्तेरुत्पत्तिप्रदाश्च ॥ तस्मात्केनाप्यु
पायेन मनः क्लेशो निवेशयेत् ॥ सद्दिधा ॥ विहिताविहिता च ॥ तत्र विहिता ॥ देवानां गुणालिंगानां मानुषकविकर्मणां ॥ सत्त्वैकमनसोद्विजि
स्वाभाविकीयुषां ॥१॥ अनिमित्ता भागवती भक्तिः सिद्धिर्गरीयसी ॥ जरयत्पाशुयाकोशं निगोर्णमनो यथा ॥२॥ स्वादिधा ॥ मिश्रा शुद्धान ॥ मि
श्रात्रेधा ॥ कर्म मिश्रा ॥ कर्म ज्ञान मिश्रा ॥ ज्ञान मिश्रा च ॥ कर्म मिश्रा ॥ तामसी राजसी सात्त्विकी च ॥ तामसी त्रेधा ॥ हंसा र्थादभार्था
मात्मार्था ॥ अभिसंधाय यद्विस्तारं भास्वर्यमेव ॥ संरंजीभिन्नदृष्टावं मयि कुर्यात्स तामसी ॥३॥ राजसी हिंसा ॥ विषयार्थविशो र्थो र्थ
र्था च ॥ विषयानभि संधाय यशश्चैश्वर्यमेव ॥ आर्वादावर्चयेद्यो मां पृथग्भावस राजसः ॥४॥ सात्त्विकी त्रेधा ॥ कर्मक्षयार्था विष्णु

तो

९ नारदवाक्यं

२ एकादशेद्वितीय जायंनेयहरिवाक्यं

मीत्यथो विधिसिध्यथात् ॥ कर्मनिर्हारे मुद्दीप्यपरस्मिन्नामदर्पणं ॥ यन्नेद्यष्ट्यमिति वा एथभावः ससात्विकः ॥ ५ ॥ कर्मज्ञानमिश्रादिधा
 उत्तममध्यमा धमसत्त्वतारतम्यात् ॥ तत्रोत्तमः सर्वभूतेषुयः पर्येद्भगवद्भावमात्मनः ॥ भूतानिभगवत्यात्मन्येषभागवतोत्तमः ॥ ६ ॥ मध्यमः
 ईश्वरेतदधीनेषु वाक्शेषेषु द्विषत्सु ॥ प्रमैमदीरुपोपेक्षायः करोतिसमध्यमः ॥ ७ ॥ अधमः ॥ अर्चायामेव हरेयपूजायः श्रद्धेयं हते ॥ न
 तद्भक्तेषु नान्येषु सभक्तः प्राकृतस्मृतः ॥ ८ ॥ ज्ञानमिश्रा ॥ मद्गुणश्रुतिमविणमयि सर्वगुहाशये ॥ मनोगतिरविच्छिन्ना यथागंगां भेदां
 धौ ॥ ९ ॥ लक्षणं भक्तियोगस्य निगुस्य ह्युदाहृतं शुद्धा ॥ अहेतुव्यवहितया भक्तिः पुरुषोत्तमे ॥ सा लोकासाष्टिसामीप्यसा
 रूपा कलमप्युत ॥ दीयमानं न गृहाति विनामत्सवनं जनाः ॥ ११ ॥ स एव भक्तियोगाख्य आसंतिक उदाहृतः ॥ येनात्र तिज्य त्रिगुणा
 न्मद्भावोपपद्यते ॥ १२ ॥ अविहितावबुद्धी ॥ कामाद्देष्टव्याभयजस्नेहजान् ॥ कामाद्देष्टव्यान्नेहाद्यथाभक्तेः श्वरे मनः ॥
 अविश्यतद्यदं हित्वा बहवस्तद्भक्तिगताः ॥ १३ ॥ इति श्रीवोपदेवपंडितविरचिते मुक्ताफेक विष्णुभक्ति लक्षणभेदाश्च प्रकरणं
 षष्ठः ॥ भक्तिष्वधिकारिणः ॥ सप्तमे ॥ गोप्यः कामाद्गुणात्कंसो देषावेद्यादयो नृपाः ॥ संबन्धाद्दुह्यस्नेहादूयं भक्त्या वयं विभो
 ॥ १ ॥ संबन्धान्नेहादुष्कस्योयूयं चेत्के ॥ भक्त्या विहितया वयमित्यत्र विभागः ॥ निर्विण्णानां ज्ञानयोगो न्यासिनामिह कर्मसु ॥ तेष्व
 निर्विण्णचित्तानां कर्मयोगस्तु कामिनां ॥ २ ॥ यदृच्छ्यामत्कथादौ जातश्रद्धस्तु यः पुमान् ॥ न निर्विण्णो नातिसक्ता भक्ति
 योगोस्य सिद्धिः ॥ ३ ॥ अनिर्विण्णानां न्यासिनां कर्मसु सन्तु ज्ञानयोगः ॥ कर्मज्ञानयोग इत्यर्थः ॥ य एतान्मत्पथो हित्वा भक्तिज्ञान
 क्रियात्मकान् ॥ ४ ॥ शुद्राश्च ॥ कामांश्चैः प्राणे जुषंतः संसरंतिते ॥ स्वस्वेधिकारयानिष्ठा सगुणः परिकीर्तितः ॥ ५ ॥ विषय
 यस्तु दोषस्यादुभयोरपि निश्चयः ॥ एवं सति कर्ममिश्रानवगृहस्थानां कर्मज्ञानमिश्रास्तिस्त्रावनरुणानां ज्ञानमिश्रेकाभिष्खणां
 द्वैका सर्वेषां उत्पन्नरोगोत्पाद्यैतु यथास्वमिश्राः ॥ अविहिताश्च तस्वी गोप्यादितुत्यानां ॥ एषमष्टादशभेदाः ॥ इति श्री
 वोपदेवविरचिते विष्णुभक्तेरधिकारिणः प्रकरणं सप्तमः ॥ अथ विष्णुभक्तिमहिमा ॥ यावन्न जायेत परावेरस्मिन् विश्वेश्वरे
 दृष्टिभक्तियोगः ॥ तावन्नरुणवीयः पुरुषस्य रूपं क्रियावसाने प्रयतस्मरेत ॥ १ ॥ नैष्कर्म्यमप्यच्युतभाववर्जितं न शोभते

६ एकादशोऽग्नीभगवद्वाक्यं २ द्वितीयद्वितीयेऽग्नीशुक्तावक्यं ९ प्रथमचतुर्थेऽग्नीनारदः

॥ मु. फ. ॥

॥ ८ ॥

ज्ञानमत्तनिरंजनं ॥ कुतः पुनः शश्वदभद्रमीश्वरेन चार्पितं कर्मयदप्यकारणं ॥ २ ॥ नुमुस्मितं धर्मकृतेनुशासतः स्वभावस्तस्य महाच्यतिक्र
मः ॥ यद्वाक्यतो धर्मद्वितीतरस्त्रितो न मन्यते तस्य निवारणं जनः ॥ ३ ॥ त्यक्त्वा स्वधर्मं चरणां बुजं हरेर्भजं न्नपक्वो धर्यते न तोयदि ॥ यत्र
कवाभद्रमभूदमुष्यद्वैकिं को वार्थं अपि भजतां स्वधर्मतः ॥ ४ ॥ तस्यैव हेतोः प्रयतेत को विदो न कथ्येत यद्भक्ततामुपर्यधः ॥ तत्तु भ्यते
दुःखवदन्यतः सुखं काळेन सर्वत्र गभीरं हसा ॥ ५ ॥ भवेज्जो जानुकथं चिदात्र जेन्मुकुंदसेवान्वदंगसंस्तुति ॥ स्मरन्मुकुंदं द्रष्टुं
गृहं न पुनर्विहातुमिच्छेन्नरसग्रहो यतः ॥ ६ ॥ श्रेयः सृतिभक्तिमुदस्यते विमोन्निश्चयं नित्येकवक्त्रे धलधये ॥ तेषामसोच्छेदाल
एव शिष्यते नान्यथा रूपं तु पावधातिनां ॥ ७ ॥ अथापि ते देव पदं बुज इयं प्रसादलेशानु गृहीत एव हि ॥ जानाति तत्त्वं भगवं न्म
हिम्नो न चान्य एकोपि चिरं विचिन्वन् ॥ ८ ॥ ज्ञानि प्रयासमुदपास्य न मंत एव जीवन्तिसन्मुखरितां भवदीपं ती ॥ स्थाने स्थिताः शु
तिगतां तनुवाङ्मनोभिर्ये प्रायशोजितजितोप्यसितैस्त्रिलोक्यां ॥ ९ ॥ पुरे हृद्भूमन्वह वेपियोगिनस्त्वदर्पिते हानिजकर्मलब्धया ॥
विवुध्यन्ते वै कथोपनीतया प्रपदिरेजो न्युतं गतिं परां ॥ १० ॥ तत्ते नु कं पां सुसमीक्ष्यमाणो भुजान एवात्मकं तं विपाकं ॥ दृष्ट्वा भुवि विदध
न्मस्ते जीवन्तयो मुक्तिपदे सदा यभाक् ॥ ११ ॥ केचित्केवळभाभक्त्या वा सुदवपरायणाः ॥ भयं धुन्वतिका र्त्त्येन नीहारमिव भास्करः ॥ १२ ॥
न तथा ह्यधवान्ना जं न्युयेत त आदिभिः ॥ यथा रुष्मार्पित प्राणस्तत्पुरुषनिषेवया ॥ १३ ॥ स धीवीनोत्थयं लोके पंथाः ॥ क्षेमो कुतो भयः ॥
सुशीलाः साधवो यत्र नारायणपरायणाः ॥ १४ ॥ प्रायश्चित्तानि चिन्ता नि नारायणपराङ्मुखे ॥ न निपुनति रजद्रसुरा कुंभमिवापणाः
॥ १५ ॥ एतावता कर्मद्य निहंरणा यपुंसां संकीर्तनं भगवतौ गुणकर्मनाम्नां ॥ विरुध्य पुत्रमघवान्यदनामिच्छेपि नारायणं तिष्ठिप
माणा अवापमुक्तिं ॥ १६ ॥ प्रायेण वेदतदिदं न महाजनो यं देव्या विमोहितमतिवतमायया च ॥ त्रयांजडीरुतमतिमधुपुष्पि
तायां चेतानिके महतिकर्मणि युज्यमानः ॥ १७ ॥ एवं विमृश्य सुधियो भगवत्यनं ते सवात्मना विदधते खलु भावयोऽग्रं ॥
ते मे न दंडं महं त्ययस्य मीषां स्यात्पातकं तदपि हंत्युरुगायवा दः ॥ १८ ॥ ते देव सिद्ध परिगीतपवित्रगाथाये साधवः समदशो भग

४ पञ्चमवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं

७ पञ्चमवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं

६ सप्तमवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं ८ एकादशवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं ९ अष्टमवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं

वत्पञ्चाः ॥ तान्त्रोपसंस्तुत हरेर्गदयाभिगुमान्नेषां भयं न च वयं प्रभवामहे ॥ १ ॥ तानानयध्वमसतो विमुखान्मुकुंदपादारविंदमकरंदरसा
दजस्तं ॥ निष्किंचनैः परमहंसकुंठैरसंजैर्जुष्टान्गृहेनिरयवर्त्मानि बद्धत्स्नान् ॥ २ ॥ जिह्वानवक्तिभगवद्गुणनामधेयं चेतश्च
न स्मरति तच्चरणारविंदं ॥ हृत्पायनो न मनिय छिर एकदापि नो तो नयध्वमसतो कृतविष्णुकृत्यान् ॥ पानेनेतस्वकथासुधैः ॥ प्रवृ
द्धमत्स्यादिशदाशयोषां वेराग्यसारं प्रतिबुध्य बोधयथा जसानीयुरकुंठ धिस्ये ॥ २२ ॥ तथापरेवात्मसमाधिवोग बळेन जित्वा प्रकृतिं व
च्छिन्नां ॥ तामेव धीरापुरुषं विशंतिते पोश्मः स्यान्नुत्सेवयाति ॥ २३ ॥ अहो ममाभीवितरं त्यनु गृहं हरिगुरुं यत्तु मुजामधीश्वरं ॥ च
धर्मयोगेन यजंति भामकानि रंतरं स्तोणितं केदृढव्रताः ॥ २४ ॥ मन्ये धनाभिजनरूपतपः श्रुतौ जस्ते जः प्रभावबळैरुषवुद्धियो
गाः ॥ नाराधनाय हि भवन्ति परस्य पुंसो भक्त्या तु तोष भगवान् गजस्थपाय ॥ २५ ॥ विप्रादिषु दुण्युतादरविंदनाम पादारविंदविमुखं
छुपचं वरिष्ठं ॥ मयैतदर्पितमनो बन्धनहितार्थं प्राणपुनातिसकुळेन तु भूरिमानः ॥ २६ ॥ द्वैवर्षिभूतात्मनृणां पितृणां न किं करोनाय
मृणीचराजन् ॥ सर्वात्मनायः शरणं शरण्यं गतो मुकुंदं परिहृत्य कर्त्तुं ॥ २७ ॥ श्रुद्दिर्दृष्टां ननु तथेदं दुराशयानां विद्याश्रुताध्यय
नदानतपः क्रियाभिः ॥ सत्वात्मना मृषभतेयशसि प्रसिद्धिं सच्छ्रद्धया श्रवणसंभृतया यथाशयात् ॥ २८ ॥ स्वपादभूकं भजतः
प्रियस्य त्यक्त्वा न्यभाववस्य हरिः परेशः ॥ विकर्मयन्त्रोत्पतितं कथं चिदुनोतिसंवेदिसं चि विष्टः ॥ २९ ॥ तेनाधीतश्रुतिगणा
नोपासितमहत्तपाः ॥ अन्नतातपसो मत्संगात्मा मुपागताः ॥ बाध्यमानोपि मङ्गकाविषैरजिते द्वियः ॥ प्रायः प्रगल्भया भक्त्या
विषैर्नोपि भूयते ॥ ३० ॥ यथाग्निः सुसभिद्धा र्चिः करोत्येधांसि भस्मसात् ॥ तथा भद्रिषया भक्तिरुद्वेनांसि हन्त्यशः ॥ ३१ ॥ न
साध्यति मां योगो न सारथ्यं धर्म उद्धव ॥ न स्वाध्यायस्तपस्यागो यथा भक्तिर्भोर्जिता ॥ ३२ ॥ भक्त्या ह मे कयाप्यास्यः श्रद्धया सा
प्रियः सत्वां ॥ भक्तिः पुनाति मन्निष्ठाश्वपाकमपि संभवात् ॥ ३३ ॥ सैसारसिंधुमतिदुस्तरमुत्तितीर्षोर्नान्यः ॥ प्लवो भगवतः
पुरुषोत्तमस्य ॥ लीलाकधारसनिषेवणमंतरणपुंसो भवेद्विधिदुःखदवादि तस्य ॥ ३४ ॥ अकामः सर्वकामो वा मोक्षकाम
नुदारधीः ॥ तीव्रेण भक्तियोगेन यजेत पुरुषं परं ॥ ३५ ॥ यत्पादपंकजफलाशविलासभक्त्या कर्माशयं यथितमुद्धृत्यं तिसं

९ एकादशवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं १० एकादशवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं ११ द्वादशवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं १२ सप्तमवतुर्दशैश्रीशुक्लवाक्यं

॥ मु. फ. ॥

॥ ९

तः॥ तद्वेनरिक्तमतयोयतयोपिरुद्धो तो गणास्तमैरंभजवासुदेवं॥ ३७॥ नालंदिजत्वं देवत्वमृषित्वं वासुरात्माजाः॥ प्रीण
नायमुकुन्दस्य नष्टतन्त्रं बहुज्ञता॥ ३८॥ न दानं न तपो न ज्ञानं शौचं न व्रतानि च॥ प्रीतये मलयाभक्त्या हरिरन्यद्विडं वने॥ ३९॥
रायः कळत्रं पशवः सुतादयो गृहामहो कुंजरकोशमृतयः॥ सर्वैर्यकामाः क्षणभंगुरायुषः कुर्वन्ति मर्त्यस्वकियस्त्रियं वलाः॥ ४०॥
एवं हिलोकाः ऋतुभिः कृता अमीक्षयिष्यन्वः सातिशयाननिर्मळाः॥ तस्माददृष्टं श्रुतदूषणं परं भक्तये कोयं भजतात्म
लब्धये॥ ४१॥ भयं हि तीयाभिनिवेशतस्यादिशा देवतस्य विपर्ययोऽस्मृतिः॥ तन्मायया तो बुध आभजेत्तं भक्तये कोयं गुरु
देवतात्मा॥ ४२॥ भक्तिः परेशानुभवो विरक्तिरन्यत्र वैषयिक एककाळः॥ प्रपद्यमानस्य यथा श्रुतस्य स्तुष्टिः पुष्टिः
स्तुतपायोनुद्यासं॥ ४३॥ इत्यनुतां चिंभजतो नुस्त्राभक्तिर्वैरक्तिर्भगवत्प्रबोधः॥ भवन्ति वै भागवतस्य राजततः परांशा
निमुपेतिसाक्षात्॥ ४४॥ एवं सुरासुरगणाः समदेशकाळहेतुर्त्यकर्ममतयोपि फले विकल्पाः॥ तत्राभूतं सुरगणाः
फळमंजुपायुर्गत्पादपंकज रजः श्रयणाच्चैद्याः॥ ४५॥ यद्युज्यते वै सुकर्ममनोवचोभिर्देहात्मजादिषु नृभिस्तदस
त्यथक्तात्॥ तैरेव सङ्गवतियत्क्रियते पृथक्त्वात्सवस्य तद्भवति मूळनिषेवनं यत्॥ ४६॥ नैतेरविंदाक्षपदोपसर्पणं मृषा
भवेत्सर्वस्फटिप्रियात्मना॥ यथेतरेषां पृथगाशनोस्ततामदीदृशो यद्दुष्टं रङ्गं हि नः॥ ४७॥ तस्मिन् भवेत्तान्निविष्टात्महे
नै नारायणे कारणमूर्त्यमूर्तौ॥ भावं विधत्ते नितरां महात्मन्किं वावशिष्टं युवयोस्तु कृत्यं॥ ४८॥ यत्पादसेवाभिरुचिस्तपस्वि
नामशेषजन्मोपचितं मलं विषः॥ सद्यः क्षिणोत्पन्नं ह मेधसौ तीसती यथापदां गुष्ठविनिस्तस्य रित्॥ ४९॥ न ह्युतो नः
शिवः पंथाविशतः सस्मृताविह॥ वासुदेवे भगवति भक्तियोगो यतो भवेत्॥ ५०॥ धर्मः सत्यदयोपेतो विद्यावातपसां चित्ता
मङ्गल्योपेतमात्मानं न सम्यक् प्रपुनति हि॥ ५१॥ कथं विनारोमहर्षेद्रवतान्वितसाविना॥ विनानंदाश्रुवलयश्रुथ्ये इ
त्याविनाशयः॥ ५२॥ यथाग्निना हेममळं जहाति दध्मातपुनः स्वभजते स्वरूपं॥ अत्मानं च कर्मो नुशाय विधाय मङ्गलि

सु

दशमे श्रीशुक्रः

३ एकादेशी सत्यवाक्यं

२ एकादेशी कविः ९ एकादेशी उद्धवः

योगेन भजत्यमो॥ ५३॥ तापत्रयेणाभिहतस्य घोरे संतप्य मानस्य भवाध्वनीशा॥ पश्यामि नान्यच्छरणं तवाग्निद्वद्धातपवादमृताभिर्बर्षात्॥ ५४॥
मये कुतश्चिद्भयमच्युतस्य पादां बुजोपासनमत्र नित्यं॥ उद्दिष्टं ननु देवसदात्मभावाद्दिष्टात्मना यत्र निवर्तते तीर्थाः॥ ५५॥ राजन्यभिगुरुत्वं
भवतां यद्गोदेव प्रियः कुळपतिः कचकिं करोवः॥ अस्ते वमगभगवान्भजतां मुकुन्दो मुक्तिं ददाति कहिंचित्स्मनभक्तियोगं॥ ५६॥ यस्या
स्ति भक्तिर्भगवत्किंचिन्नासर्वैर्गुणैस्तसमासते सुराः॥ हरावभक्तकुतो महद्गुणमनोरथेनासति भावतो बहिः॥ ५७॥ तस्माद्रजोरागविषा
दमनुमानस्य हाभयहेत्याधिभूत्वा॥ हित्वा एहं सस्मृतिचक्राळं नृसिहपादं भजता कुतो भयं॥ ५८॥ न पूज्यमानया भक्त्या भगवत्स्विका
ग्निः सहशोस्ति शिवः पंथायोगिनां ब्रह्मसिद्धये॥ ५९॥ इयाचार्य श्रीपापदविरचितमुक्ताफले विष्णुभक्तिप्रकरणं अष्टमः॥ अथ वि
ष्णुभक्त्यंगवर्गप्रकरणं॥ तत्र विष्णुभक्त्यांगवगस्य लक्षणं भेदाश्च॥ कोयनवाचामनसं द्विरेवा बुद्ध्यात्मना वा प्रकृति नुसृतः स्वभाव
त्॥ को नित्यसकळं परस्मै नारायणायैति समर्पयेत्॥ १॥ स एको न विंशतिधा॥ षड्विंशद्वर्गः॥ त्रिंशद्वर्गः॥ षड्विंशतिवर्गः॥
पंचविंशतिवर्गः॥ तत्तुविंशतिवर्गः॥ विंशतिवर्गः॥ एको न विंशतिवर्गः॥ पंचदशवर्गः॥ त्रयोदशवर्गः॥ द्वादशवर्गः॥ एकादशव
र्गः॥ दशवर्गः॥ नववर्गः॥ अष्टवर्गः॥ सप्तवर्गः॥ षड्वर्गः॥ पंचवर्गः॥ चतुर्वर्गः॥ त्रिवर्गश्च॥ एते च यथोत्तरमंतरगाः॥ तत्र षड्विंशद्व
र्गः॥ तस्माद्गुरुं प्रपेय तज्जितौ॥ सुः श्रेयमुत्तमं॥ शाब्दे परे च निष्ठातं ब्रह्मण्युपशमाश्च श्रयं॥ २॥ तत्र भागवतान्धर्मो नृशि
क्षेगुर्वसौ देवतः॥ अमाययानुद्वेष्टा येस्तु ध्येदात्मात्मदो हरिः॥ ३॥ सर्वतोभनसोसंगमो दोसगंच साधुषु॥ दयां मैत्रीं प्रश्रयं च मृ
तेष्वदायथोचितं॥ ४॥ शौचं तपस्तिष्ठः क्षात्रमौनं स्वाध्यायमार्जवं॥ ब्रह्मचर्यमहिंसा च समत्वं द्वंद्वसंज्ञयोः॥ ५॥ सर्वस्या
स्मेश्वरान्वीक्षां कैवल्यमनिकेतनं॥ विविक्तचरित्वसनं संतोषं येन केनचित्॥ ६॥ श्रद्धां भागवतशास्त्रे निदामन्यत्र चा
पि हि॥ मनोवाक्कायद्वंद्वं सत्यं क्षमदमावपि॥ ७॥ श्रवणं कीर्तनं ध्यानं हरेरनुत्तमकर्मणः॥ तन्मकर्मगुणां च नान्वतैर्दर्थे विवर्त्त
यितं॥ ८॥ इष्टं दर्शितं पोषणं च तं यन्वात्मनः प्रियं॥ दारान्सुतान् गृहान् प्राणान्यत्परस्मै निवेदनं॥ ९॥ एवं कृत्वात्मना
येषु मनुष्येषु सोऽदं पस्विर्योचो भयत्र महत्सु नृषु साधुषु॥ १०॥ परस्पराननुकथनं पावनं भगवत्पशः॥ मिथोरतिर्मिथस्तुष्टि

७ एकादेशी भगवान् ६ एकादेशी चतुर्थं प्रबुद्धवाक्यं

॥मु.फ.॥

॥ ९० ॥

निष्ठितिर्निधाय आत्मनः ॥ ९१ ॥ स्मरतः स्मारयंतश्च मिथोद्योद्य हरिं हरिं ॥ प्रमृत्वा संजातया भक्त्या विश्रुत्य त्पुलकातनुं ॥ ९२ ॥ क्वचिदुदयच्युत
 नितया क्वचिदसंतिनंदं तिवदं त्यलौकिकाः ॥ नृत्यंति गायंत्यनुशील्यं यज्ञं भवंति स्वीपरमेत्यनिर्दृताः ॥ ९३ ॥ इति भागवतार्धमा
 न् शिशुभक्त्या तदुत्थया ॥ नारायणपरोमाया मजस्तरतिदुस्तरां ॥ ९४ ॥ अथ विंशद्वर्गः ॥ सैयंदयातपः शौचं तितित्थैज्याशमोदमः ॥
 अहिंसा ब्रह्मचर्यं च त्यागः स्वाध्याय आर्जवा ॥ ९५ ॥ संतोषः समद्वेषस्वाग्राम्यहोपरमः शौचं ॥ नृणां विपर्यये हृक्षामि न मात्मविम
 र्शनं ॥ ९६ ॥ अन्नाद्यादेः संविभागे भूतेभ्यश्च यथा हतः ॥ तेष्वात्मदेवता बुद्धिः सुतरां नृपुपांडव ॥ ९७ ॥ श्रवणं कीर्तनं चास्य स्मर
 णं महतां गते ॥ सेवेज्यावनतिर्दास्यं सख्यमात्मसम्पर्णं ॥ ९८ ॥ नृणामयं परो धर्मः सर्वेषां समुदाहृतः ॥ त्रिंशत्क्षणां वा न्सा
 क्षात्सर्वात्मा येन तुष्यति ॥ ९९ ॥ अथ पद्मविंशतिवर्गः ॥ हरौ गुरोराभिभक्त्या नृक्षया विदुष्यया हृदंति क्षयात् ॥ सर्वत्र जंतो व्यस
 नावगत्या जिज्ञासया तपसे हानिं हृत्या ॥ १०० ॥ मत्कर्मभिर्मत्कथया च नित्यं मे दूवसंगा दुण्ण कीर्तनात् ॥ निर्वैरसा म्यापशमि
 नपुत्रा जिहासया देहगेहात्तुष्टेः ॥ १०१ ॥ अध्यात्मयोगेन च विवर्त्तसे वया प्राणिं द्वियात्माभिजयेत सम्यक् ॥ यच्छ्रद्धया त्रैल
 चर्येण च दसं प्रमादे नयमेनवाचं ॥ १०२ ॥ सर्वत्र मद्भावविचक्षणं ज्ञानेन विज्ञानविराजितं ॥ योगेन हृत्युद्यमसत्त्वयुक्ता
 लिङ्गं व्यपोहेत्कुशलो हमारव्यं ॥ १०३ ॥ पंचविंशतिवर्गः ॥ स्वधर्माचरणं शक्त्या विधर्माच्च निवर्त्तनं ॥ देवास्तु द्येनसं
 तोष आत्मविश्वरणार्यणं ॥ १०४ ॥ ग्राम्यधर्मनिष्ठतिश्च मोक्षधर्मरतिस्तथा ॥ मितं मे ध्यादनं शश्वद्विविक्तं क्षमेस
 वनं ॥ १०५ ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं यावदर्थपरिग्रहः ॥ ब्रह्मचर्यं तपः शौचं स्वाध्यायः पुरुषार्थनो रधामो न सदा सनत्तयः
 स्तेयं प्राणजयः शौचं ॥ शलाहारश्चैद्रियाणां विषयमनसादि ॥ १०६ ॥ धिष्यानामेकदेशेन मनसा प्राणधारणा ॥
 रेकुंठलीलाभिध्यानं समाधौ नंतथात्तनः ॥ १०७ ॥ एते सर्वे नित्यं रत्येव पथिभिर्मनोऽपि मसत्पथं ॥ बुध्यात्पुं जीवशत
 केर्जितप्राणो ह्यतेदितः ॥ १०८ ॥ चतुर्विंशतिवर्गः ॥ मद्भिर्गुणमद्भक्तजनदर्शनस्पर्शान् च न ॥ परिचर्यास्तुतिः प्रदं गुणकर्मातु

९ एकादशेश्वरीभगवान्

६ तृतीयैकपितृकावयं

कीर्तनं ॥ १०९ ॥ मत्कथाश्रवणेन मद्भक्तानुमुद्व सवलाभोपहरणं दास्येनात्मनिवेदनं ॥ ११० ॥ मज्जन्मकर्मकथनं ममवत्मानु
 मोदनं ॥ गीततांडववादित्वगोष्ठीभिर्महोत्सवः ॥ १११ ॥ यात्राबद्धिविधानं च सर्ववार्षिकपर्वसु ॥ वैदिकीनां त्रिकीदीक्षा
 मदीयत्रतधारणं ॥ ११२ ॥ ममाचरणापनेन मद्भास्वतः संहत्य चोद्यमः ॥ उद्यानोपवना क्रीडपुरमंदिरकर्मणि ॥ ११३ ॥ संमार्जना
 पलेपाभ्यां सेकमंडलवर्तनं ॥ गृहशृङ्गणं मह्यं दासवद्यदभायया ॥ ११४ ॥ अमानित्वमदंभित्वं कृतस्यापरिकीर्त
 नं ॥ अपि दीपावलोकं मे नोपयुज्यान्निवेदितं ॥ ११५ ॥ यद्यदिष्टतमं लोके यच्चातिप्रियमात्मनः ॥ तत्तन्निवेदयेन्म
 ह्यंतदानं त्याय कत्यतो ॥ ११६ ॥ मदर्थं संप्रतिष्ठाप्य मंदिरं कारयेद्दण्डं ॥ पुष्योद्यानानिरम्याणि पूजायात्रात्सवाश्रिता
 ना ॥ ११७ ॥ पूजादीनां प्रवाहायै महापर्वण्यथान्वहं ॥ क्षेत्रापणपुराग्रामान्दत्त्वा मत्सार्ष्टितामियान् ॥ ११८ ॥ प्रतिष्ठया सार्व
 भौमं सद्गनाभुवनत्रयं ॥ पूजादिना ब्रह्मलोकं त्रिभिर्मत्समतामियान् ॥ ११९ ॥ १२० ॥ ३ ॥ विंशतिवर्गः ॥ निषेक्ते
 नानिमित्तेन स्वधर्मेण महीयसा ॥ क्रियायोगेन शस्त्रेण नातिहिंसेण नित्यशः ॥ १२१ ॥ मद्भिस्स्य दर्शनस्पर्शं पूजास्तुत्य
 भिवंदनं ॥ भूतेषु मद्भावनया सत्वेनासंगमेन च ॥ १२२ ॥ महतां बहुमानेन हीनानां भुक्तं पया ॥ मित्र्याचैवात्मतुल्येषु
 यमेन नियमेन च ॥ १२३ ॥ आध्यात्मिकानुश्रवणात् नानाभक्तकीर्तनाच्च भो ॥ आर्जवेनार्यसंगेन निरहं क्रियया तथा ॥ १२४ ॥
 मद्भक्तो यो मे ह्येतैः परिसंशुद्ध आशयः ॥ पुरुषश्चात्र स म्येति श्रुतमात्रगुणं हि मां ॥ १२५ ॥ ५ ॥ एकोनविं
 शतिवर्गः ॥ सैच्छ्रद्धया भगवद्भक्त्यैव यया जिज्ञासया ध्यात्मिकयोगनिष्ठया ॥ योगेश्वरोपासनया च नित्यं
 पुण्यः श्रवः कथया पुण्यया च ॥ १२६ ॥ अर्थे द्वियारामसंगो ह्यतुल्यया तत्संमतानां मपरिग्रहेण च ॥ विविक्तस्या
 प्रीतोप आत्मनूचीणाहरेर्गुणपीयूषपानात् ॥ १२७ ॥ अहिंसया पारमहंस्यचर्यया स्मृत्या भुक्तं दातव्यं चरितं ग्रीष्मपुना ॥

६ तृतीयैकपितृकावयं

३ चतुर्थेश्वरीशुभवाक्यं

॥ मु- फ- ॥

॥ ९१ ॥

न

यमेरकायैर्नियमेरावदयानिरोहयाद्वंदितितिक्षयाच॥४८॥ हरेर्मुहुःपरकर्णपूरयागुणाभिधानेन विद्वंभमाणया॥ भक्त्यात्यसं
गः सदसत्यनात्मनिर्यान्निर्गुणे ब्रह्मणिचां जसारति॥४९॥ १९॥ २॥ ३॥ अष्टादशवर्गः॥ मेभवेनस्त्वेन मत्कथाश्च
२ वणेनच॥ सर्वभूतसमन्वेन निर्वैरेणाप्रसंगतः॥५०॥ ब्रह्मचर्येणमौनेन स्वधर्मेणमहायसा॥ यदृच्छयापस्थितेन
संतुष्टोमितमुमुनिः॥५१॥ विविक्तशरणः शांतोमेवः करुण आत्मवान्॥ सानुबंधेच देहेस्मिन्कुर्वन्सदा
प्रहं॥५२॥ ज्ञानेदृष्टतत्वेन प्रकृतेः पुरुषस्यच॥ निवृत्तबुध्यवस्थानोदूरीभूतान्यदर्शनः॥५३॥ उपलब्ध्यात्मना
त्मानंचक्षुषेवार्कमात्मदृक्॥ मुक्तलिंगंसदाभासमसतिप्रतिपद्यते॥५४॥ सतोबंधुमसञ्चसुः सर्वानुस्म
तमद्वयं॥५५॥ पंचदशवर्गः॥ श्रद्धा मृतकथायां मे शश्वन्मदनुकीर्तने॥ परिनिष्ठाचपूजायांस्तुतिभिस्तवनंमम॥५६॥
आदरः परिचर्यायां सर्वांगैरभिवंदनं॥ मङ्गलपूजाभ्यधिका सर्वभूतेषु मन्त्रतिः॥५७॥ मदध्वंगचेष्टाव
वचसानुगुणरणं॥ मय्यर्पणंच मनसः सर्वकामविवर्जनं॥५८॥ मदर्थेयपरित्यागे भोगस्यचसुखस्यच॥ इ
ष्टं दत्तं कुतंतसं मदर्थेयत्कृतंतपः॥५९॥ एवं धर्मैर्मुमुक्षाणा मुद्धवात्मनिवेदिनां॥ मयिसंजायते भक्तिः कोन्यो
र्थो स्यावशिष्यते॥६०॥ त्रयोदशवर्गः॥ कुर्यात्सर्वाणिकर्माणि मदर्थं शनैः स्मरेन्॥ मय्यर्पितमनश्चित्तो म
धर्मात्ममनोरतिः॥६१॥ देशान्युष्यान् श्रयेत मङ्गलैः साधुभिः स्तुतान्॥ देवासुरमनुष्येषु मङ्गलाचरितानि च
॥६२॥ पृथक् सत्रेण वामहं पर्वयात्रामहोत्सवान्॥ कारयतीत नृत्याद्यैर्महाराजविभूतिभिः॥६३॥ मामेव

श्रि

८ सप्तमेश्रीकृतः

वर्भूतेषु बहिरंतदयादृतं॥ इक्षेतात्मनिचात्मानं यथास्वममलाशयः॥६३॥ इतिसर्वाणिभूतानि मङ्गलेन महाद्युतेः॥ स
भाजयन्मन्त्रमानो ज्ञानं केवळमाश्रितः॥ ब्रह्मणेपुत्कसेस्तेने ब्रह्मण्येकस्फुल्लिगे॥६४॥ अक्षरकेक्षरके चैव समदृक्पंडि
तोमतः॥ विस्तृत्य स्मयमानस्तौ दृशं व्रीडां च वैहिकीं॥६५॥ प्रणमेदंडवद्भूमावाश्च चांडावगोरवरं ग्यावत्सर्वेषु भूतेषु म
द्वा यो नोपजायते॥६६॥ तावदवमुयासीत वाङ्मनः कायकर्मभिः॥ नरेष्वभीक्ष्णं मङ्गलं पुंसो भावयतोचिरात्॥
६७॥ स्पर्धास्त्यातिरस्काराः साहंकारा विह्वलं हि॥ द्वादशवर्गः॥ गुरुशुश्रूषया भक्त्या सर्वलाभार्पणेन च॥ संगेन सा
धुभक्तानामीश्वराधनेन च॥६८॥ श्रद्धया मत्कथायंच कीर्त्तनेर्गुणकर्मणां॥ तत्तादीबुरुसह आत्मोत्तुङ्गिगेष्टादणा
दिभिः॥६९॥ हरिः सर्वेषु भूतेषु भगवानास्त ईश्वरः॥ इतिभूतानि मनसा कोमलैः साधुमानयेत्॥ एवं निर्जितपद्विर्गः
क्रियते भक्तिरीश्वरे॥ वामुदेव भगवतियया संलभते रतिः॥७०॥ निशम्य कर्माणि गुणाननुत्त्यान्वीर्याणि लीलांतनु
भिः स्तुतानि॥ यदातिहर्षोत्पुलकाश्रुगङ्गदं प्रोक्तं उड्कायतिरोति नृत्यति॥७१॥ यदा प्रहाय स इव क्वचिदसंया
कंदते ध्यायति वंदते जनं॥ मुहुश्च सन्वक्ति हरेजगत्पते नारायणे त्यात्ममतिर्गतत्रयः॥७२॥ तदा पुमा मुक्तसमस्त
बंधनस्तद्भावभावानु रताशया कृतिः॥ निर्द्वंद्वी जानु शयोर्महोत्सवा भक्तिप्रयोगेण समेत्य घोषजं॥ एकाद
शवर्गः॥ सर्वैर्मनः कल्पपदारविंदयोर्वचो सिवैकुण्ठगुणानुवर्णने॥ करो हरे मंदिरमार्जनादिषु श्रुतीचकारान्युत
सत्कथोदये॥७३॥ मुकुंदलिंगलयदर्शने दृशोत इत्यगात्रस्पर्शे गसगमं॥ प्राणंच तत्पदादसरोजसौरभेश्रीमत्पुल
त्यारसनातदर्शिता॥७४॥ पादौ हरेः स्तत्र पदानुसर्पणे शिरोहवीकेशपदाभिवंदने॥ कामंच दास्येन नु कामका
म्ययायथोत्तमश्च लोकजनाश्रयारतिः॥७५॥ दशवर्गः॥ औयुर्हरति वेपुं सामु द्यं नस्तंच यन्नसौ॥ त

४ नवमेश्रीकृतः

२ द्वितीयेश्रीशो नकवाक्यं

॥ मु. ५. ॥

॥ ९२ ॥

स्यर्त्तेयत्क्षणेनीतउत्तमश्लोकवार्त्तथा ॥ ७९ ॥ तरवः किञ्च जीवन्ति भस्त्राः किञ्च श्वसत्युत ॥ नखादन्ति न मेहंति किं भ्रामेप
 शवोपरे ॥ ८० ॥ श्वविदूरा होश्चखरैः संस्तुतः पुरुषः पशुः ॥ नयत्कर्णपथोपेतो जानुनामगदायजः ॥ ८१ ॥ बिब्लेयतोरुक्रम
 विक्रमानयेन शृण्वतः कर्णपुटेनस्य ॥ जिह्वासतीदार्दुरिकेवसूतनचोपगाययुरुगायगाथाः ॥ ८२ ॥ भारः परंपटकिरी
 टजुष्टमप्युत्तमांगननेमेन्मुकुंदं ॥ शावोकोरोनोकुरुतः सपर्याहरेल्लसत्कांचनकंकणोवा ॥ ८३ ॥ बर्होयितेतेनय
 नेनराणांलिंगानिविष्णोर्ननिरीक्षतोषे ॥ पादौनृणांतौद्रुमजन्मभोजौक्षेत्राणिनानुव्रजतो हरेर्यो ॥ ८४ ॥ जीवच्छोभा
 गवतांघ्रिरेणुंनजातमर्त्योभिलभतयस्तु ॥ श्रीविष्णुपद्यामनुजस्तुतस्याः श्वसनशवोयस्तुनेवदग्धं ॥ ८५ ॥ तदश्मसारं ह
 दयंबतेदयद्गृहमाणैर्हरिनामधेयैः ॥ नविक्रियेताथयदाविकारोनेत्रेज्जगत्त्ररूहेषु हर्षः ॥ ८६ ॥ नववर्गः ॥ श्रवणं कीर्तनं
 विष्णोस्मरणं पादसेवनं ॥ अर्चनं वंदनं दास्यं सख्यमात्मनिवेदनं ॥ ८७ ॥ इतिपुंसां पितृविष्णोभक्तिश्चैव तत्क्षणं ॥ क्रिय
 तेभगवत्पद्मातन्मन्यधीतमुत्तमं ॥ ८८ ॥ सप्तवर्गः ॥ अनिमित्तनिमित्तेन स्वधर्मेणामलात्मना ॥ तीव्रयामयिभक्त्याचश्रुत
 संभृतयाचिरं ॥ ८९ ॥ ज्ञानेन दृष्टतत्वेनैवैराग्येण बद्धीयसा ॥ तपोयुक्तेन योगेन तीव्रेणात्मसमाधिना ॥ ९० ॥ प्रकृतिः पु
 रुषस्येह दह्यमाना त्वहर्निहं ॥ तिरोभवित्रीशनेकेरमेर्यो निरिवारिणि ॥ ९१ ॥ षड्वर्गः ॥ बाणीगुणानु कथने श्रवणो क
 थायां हस्तोचकर्मसु मनस्तवपादयोर्न ॥ स्मृत्यां शिरस्त्वनिचांसजगत्प्रणोमदृष्टिः सतां दर्शनेस्तु भवतनूनां ॥ ९२ ॥
 पंचवर्गः ॥ शृण्वतां गृह्यतां शश्वद्वर्त्तां त्वामिबंदतां ॥ नृणां संवताम तर्हदिभास्यमब्जात्मनां ॥ ९३ ॥ चतुर्वर्गः ॥ तस्मा
 देकेन मनसा भगवांस्सात्वतां पतिः ॥ श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च ध्येयः पूज्यश्च नित्यदा ॥ ९४ ॥ त्रिवर्गः ॥ तस्माद्धार

१ द्वितीयश्रीशुकः

तसर्वात्मा भगवान्हरिश्चरः श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च स्मृतव्यश्चैव तां प्रयं ॥ ९५ ॥ तथा ॥ तस्मात्सर्वात्मनाराजन् हरिः सर्वत्र सर्वदा
 ॥ श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च स्मृतव्यो भगवान् नृणां ॥ ९६ ॥ पुनर्वचनं त्रिवर्गस्यांतरतमत्वं व्यापनार्थं ॥ इतिपुंसां बाबविरचिते मुक्ताफले
 विष्णुभक्त्यंगलक्षणं भेदाश्ववर्गस्य नवमो ध्यायः ॥ अथ विष्णुश्रवणं ॥ कोनामत्वेयद्रसवित्कथायां महत्तमेकांतपरायणस्य ॥ नांत
 गुणानामयुगस्य जन्मयोगेश्वरायै भवपद्मपुर्याः ॥ ९७ ॥ ततो भवान्ने भगवत्पद्मानो महत्तमेकांतपरायणस्य ॥ हरैरुदारान्वसितं
 विशुद्धं शुश्रूषतां नो वितनोतु विद्वन् ॥ ९८ ॥ कोनामलोके पुरुषार्थसारवित्पुराकथानां भगवत्कथासु ध्यां ॥ आपीयकर्णो जज्जि
 भिर्भवापहामहो विरज्यत विनानेतरं ॥ ९९ ॥ निवृत्ततैर्षरुपगीयमाद्भ्योषधाद्ध्रोत्रमनाभिरामात् ॥ कउत्तमश्लोकगुणा
 नुवादात्पुमान्विरज्यत विनापशुच्चात् ॥ १०० ॥ कस्तमुयातीर्थपदोभिधानात्संश्रुतः स्मृतिभिरीयमानात् ॥ यः कर्णनाडीं
 पुरुषस्य यातो भवप्रदं गेहरतिच्छिनत्ति ॥ १०१ ॥ कोवाभगवतस्यस्य पुण्यश्लोके अकर्मणः ॥ शुद्धिकामो न शृणुयात्पराः
 कब्जिमच्छापहं ॥ १०२ ॥ वयंतुन वित्तप्यामउत्तमश्लोकविक्रमैः ॥ यच्छृण्वतां रसज्ञानां स्वादु स्वादु पदे पदे ॥ १०३ ॥ श्रुतस्य पुसां
 सुचिरश्रमस्य नन्वं जसास्त्रिभिरीडितं ॥ १०४ ॥ तत्तदुणानुश्रवणं मुकुंदपादारविंदं हृदये पुयेषां ॥ १०५ ॥ पितृव्ये भगव
 तआत्मनः सतां कथामृतं श्रवणपुटेषु संभृतं ॥ पुनर्तिते विषयविदूषिताशयं व्रजंतितश्चरणसरोरुहांतिकं ॥ १०६ ॥ ज्ञानं
 यदा प्रतिमिष्टतगुणोर्मिचक्रमात्मप्रसादउभयत्रगुणेष्वसंगः ॥ केवल्यसंमतपथस्त्वथ भक्तियोगः केनिर्वतो हरिः क
 थासुरतिन कुर्यात् ॥ १०७ ॥ तस्मिन् महन्मुखरितामधुभिश्च त्रिपीयूषशेषसरितः परितस्त्रवंति ॥ तां पितृव्यं विदूषां नृपगाढ
 कर्णैस्तान् स्मृशं त्यशन तृद्भयशोकमोहाः ॥ १०८ ॥ गृहेष्वाविशतां चापि पुंसां कुशळकर्मणां ॥ महातीयातयामानां
 नंबघायग्रहामताः ॥ १०९ ॥ कुतो शिष्यं तश्चरणौ जासवं महन्मनस्तो मुखनिस्तृतं च्छचित् ॥ पितृव्यं कर्णपुटे रज्ज्वं प्रभो
 देहं भृतां देहं हृदस्मृतिच्छिदं ॥ ११० ॥ विभ्यस्तवामृतकथोद्वहास्त्रितो कथापादावनेजसरितः शमयानि हंतुं ॥ आ

॥ मु. फ. ॥

॥ १३ ॥

नुश्रवंश्रुतिभिर्गन्धिजमंगसंगेस्तीर्थदयंश्रुचिषदस्तउपस्पृशति॥१४॥यस्तुत्तमश्लोकगुणानुवादः संगवित्प्रीष्टममंगवत्तः॥
मेवनिस्त्रयणयादभीष्टंरुह्येमळांभक्तिमभीष्टमानः॥१५॥येतुल्यदीयचरणानुजकोरागंधंजिघ्रंतिकर्णविवरेः श्रुतिवान
नीते॥भक्त्यागृहीतचरणः परयाचतेषांनोपेयिनाथहृदयानुरुहात्स्वपुसां॥१६॥इत्थंपरस्यनिजधर्मरक्षयान्तलीला
तनोस्तदनुरुपविडंबडौनानि॥कर्माणिकर्मकषणानियदूतमस्यश्रुत्यादमुष्यपदयोरनुवृत्तिमिच्छन्॥१७॥इतिवा
पदेवविरचितमुक्ताफलेविष्णुकथाश्रवणंदशमाध्यायः॥अथकीर्तने॥अयंहिहूतनिर्विशोजन्मकोट्यंहसामपि॥यद्याजहारवि
वशोनामस्वस्वयनेहरेः॥१॥एतेनैवहृद्येनोस्यरुतस्यादयनिष्कृतं॥यदानारायणेयेतत्तजगादचतुरक्षरं॥२॥स्तेनःसुरापोमित्र
भूक्भ्रष्टहागुणतत्त्वगः॥स्त्रीराजपितृगोहंतायेवपातकिनोपरः॥३॥सर्वेषामप्ययवतामिदमेवमुनिष्कृतं॥नामव्याह
रणंविश्लोयतस्तदिषयामतिः॥४॥ननिष्कृतेरुदिनेर्ब्रह्मवादिभिस्तथाविशुध्यत्यद्यवान्प्रतादिभिः॥यथाहरेर्ना
पदेरुदाहतेर्यदुत्तमश्लोकगुणोपलभकं॥५॥नेकांतिकंतद्विरुतेपिनिष्कृतेर्मनःपुनर्धावतिचेदस्यत्यथे॥तत्कर्मनि
हर्तुमभीष्टतांहरेगुणानुवादःस्वतुसत्त्वभावनः॥६॥सांकेत्यपरिहास्यंवास्तोमहेळनमेव॥वेकुठनामग्रहणमरोपाय
हरंविभुः॥दुः॥७॥पतितस्वच्छितोभग्नःसदृष्टस्तसआहतः॥हरितिवशेनाहपुमान्नाहंति यातनं॥८॥आपन्नःसं
सृतिंदोरायन्नामविवशोमणेन॥ततःसद्योविमुच्येतयद्विभेतिस्वयंभयं॥९॥नयद्वचश्चित्रपदंहरेर्यशोजगत्पवित्रं
प्रगृणीतकहिंचित्॥तदायसंतीर्थमुशंतिमानसानयत्रहंसाविरमंत्युशिक्षया॥१०॥तद्वाग्विसर्गोजनताद्यविश्लो
यस्मिन्प्रतिश्लोकमवद्वत्यपि॥नामान्यनंतस्ययशोकितानियच्छृण्वंतिगायंतिगृणंतिसाधवः॥११॥इदंदिपुं
सस्तपसःश्रुतस्यवास्विष्टस्यस्तुक्तस्यबुद्धिदत्तयोः॥अविन्युतार्थःकविभिर्निरूपितोयदूतमश्लोकगुणानुवर्ण
नं॥१२॥प्रायेणमुनयोराजन्निवृत्तांविधिषेधतः॥निगुण्यस्मारमंतेस्मगुणानुकथनेहरेः॥१३॥यन्नामश्रुत

व ७

॥ १३ ॥

मनुकीर्तयेदकस्मादात्तोवायदिपतितः प्रलभराद॥इत्थंहःसपदिनूणामशेषभन्यकेशोपाङ्गवतआश्रयेन्मुमुक्षुः॥१४॥
एतन्निर्विद्यमानानामिच्छतामकुतोभयं॥योगेनानुपनीर्णतिहरेर्नामानुकीर्तनं॥१५॥पतिस्सच्छितोवर्तिःक्षुत्वावावि
वशोब्रुवंन्॥हरयेनमदत्युच्चैर्मुन्यतेसर्वपातकात्॥१६॥संकीर्त्यमानोभगवाननंतःश्रुतानुभावोव्यसनं हिपुसां॥प्रविश
चित्तंविधुनोयशेषंयथातमोकोभ्रमितांतिवाकः॥१७॥मृषागिरस्तास्यसतीरसत्कथानकथ्यतेयद्भगवानघोक्षतः॥त
देवसत्तंदुहैवमंगळंतदेवपुण्यंभगवद्गुणोदयं॥१८॥तदैवस्यरुचिरंनवनंनवंतदेवशश्वनमनसोमहोत्सवं॥तदेव
शोकार्णवशोषणंनृणांयदुत्तमश्लोकयशोनुगीयते॥१९॥कलेदोषनिधेराजन्निस्तिह्येकोमहान्युगः॥कीर्तनादेवकृष्ण
स्यमुक्तबधःपरंभजेव॥२०॥यन्नामधेयंम्रियमाणआहुरःपतन्स्वच्छन्वाविवशोगृणन्पुमान्॥विमुक्तकर्माग्लिउत्त
मांगतिंप्राप्नोति यत्नंतिनतंकळोजनाः॥२१॥यत्थंहरेर्भगवतोरुचिरावतारवीर्याणिवात्यरचितानिचशंतमानि॥
अन्यत्रचेहचश्रुतानिगृणन्मनुष्योभक्तिं परंपरमहंसर्गतोत्तमेत॥२२॥वोपदेवविरचितमुक्ताफलेविष्णुकीर्तनंएका
ध्यायः॥अथविष्णुस्मरणं॥तस्मिन्प्रविष्टेसुरकूटकर्मजामायाविनेशुर्महिमामहीयसः॥स्वप्नोयथाहिप्रतिबोध्या
गतेहरिःस्मृतिःसर्वविपद्दिमोक्षणं॥१॥एतावान्सारव्ययोगाभ्यास्वधर्मपरिनिष्ठया॥जन्मलाभःपरःपुंसामं
तेनारायणस्मृतिः॥२॥यशःश्रीःयामेवपरिश्रमःपरोवर्णाश्रमाचारतपःश्रुतादिषु॥अविस्मृतिःश्रीधरपादपद्मयोगुणानुवा
दश्रवणादरादिभिः॥३॥अविस्मृतिःकृष्णपदारविंदयोःक्षिणोत्यमद्राणिशभंतनोतिवा॥सत्वस्यश्रुद्धिपरमांभक्तिज्ञानं
चविज्ञानविरागयुक्तं॥४॥विद्यातपःप्राणनिरोधमेवतीर्थाभिषेकव्रतदानजप्येः॥नात्यंतशुद्धित्वमेतंतरात्मायथाहृदिस्थे
भगवत्यनंते॥५॥तस्मात्सर्वोत्तमनारोजनंरुद्धिंशुक्लेशवं॥प्रियमाणोह्यवहिस्ततोयानिपरांगतिं॥६॥प्रियमाणेरभिर्द्वेधे
योभगवान्परमेश्वरः॥आत्मभावंनयत्तंरसवीत्मासर्वसंश्रयः॥७॥अथविष्णुश्रवणकीर्तनं॥एकांतलाभंवचसोनुपुसांसुश्लोकमे

॥ मु. फ. ॥

॥ १४ ॥

लेयुणवाद्माहुः ॥ श्रुतेऽश्वविद्विद्रुपाकृतायां कथासंघायाभ्युपसंग्रयोगं ॥ १ ॥ शृण्वतः श्रद्धयानित्यं शृणुतस्सुखेन ॥ कालेन नातिदीर्घं
गाभगवान्निशतेहृदि ॥ २ ॥ यथायथात्मापरिमृज्यतेसोमत्तुव्यगाथाश्रवणाभिधानैः ॥ तथा तथापश्यन्ति तत्सुखं चक्षुर्येषां जनसंप्रयुक्तं
॥ ३ ॥ एवमुक्तेः कीर्तयतोऽनुशृण्वतो न रिष्यते जातु समुद्यमः क्वचित् ॥ यदुत्तमश्वोऽकृणुणानुवर्णनं समस्तसंसारपरिश्रमापहं ॥ ४ ॥ वचस्त्रिंश
महायोगिभ्योऽमृतः कर्मवर्त्मसु ॥ त्वद्वार्तयातरिष्यामस्तावदेकैर्दुस्तरं तमः ॥ ५ ॥ स्मरंतः कीर्तयंतस्त्रुतानि गदितानि च ॥ गत्युत्स्मिते
क्षणाश्चैलियन्मूलकविदं विदं वनं ॥ ६ ॥ इति विष्णुश्रवणादिद्वयं ॥ अथ विष्णुश्रवणकीर्तनस्मरणानि ॥ अशेषसंक्षेपशर्मविधत्ते
गानुवादः श्रवणं पुरोरेः ॥ कुतः पुनस्तच्चरणारविंदपरागसेवारतिरात्मन् ॥ १ ॥ आयातया मास्तस्यासत्यामारत्वांतरयापनाः
॥ शृण्वतो ध्यायतो विष्णोः कुर्वतोऽनुवचः कथाः ॥ २ ॥ श्रवणात्कीर्तनाद्भ्यानात्पश्यंतो वसायिनः ॥ तत्र ब्रह्ममयस्यैवाकिमुनेक्षाभिर्म
शिनः ॥ ३ ॥ मयस्तयानुसर्गमधितयामुक्तेदश्रीमत्कथाश्रवणकीर्तनचित्तं येति ॥ तद्धामदुस्तरकृतानुवचपवर्गं ग्रामाद्वनं क्षिति
भुजेऽपि ययुर्यदर्थः ॥ ४ ॥ यानीह विश्वविलयेऽवदृष्टिहेतु कर्माण्यनन्यविषयाणि हरिश्चकार ॥ यस्त्वं गायति शृणोत्यनुमादते
वाभक्तिर्भवेन्न भवति त्यपवर्गमार्गः ॥ ५ ॥ तस्यावितुश्चिरं शिवुरेऽस्मिन्मूलं यत्स्य न कर्मगुणकाळरुजस्पृशंति ॥ ये देवसु वंति
निनमंति जपंत्यभीक्ष्णं ध्यायंति वेदहृदयामुनयसदास्ये ॥ ६ ॥ मनसा न च यो न स्युः कृष्णपादंबुजाश्रयाः ॥ वाचोऽभिध्यायिनी
र्नाम्ना कायस्तत्प्रहृणादिषु ॥ ७ ॥ कर्मभिर्भ्राम्यमाणानां यन्मृगापीश्वरे लया ॥ मंगलान्चरितेर्दानैर्मतिनः कृष्णैश्च ॥ ८ ॥ इत्या
चार्यश्रीवोपदेवकृते मुक्ताफले विष्णुभक्त्यंगलक्षणं दूतिपूर्वार्थं ॥ अथ श्रीविष्णुभक्तप्रकरणं द्वादशोऽध्यायः ॥ तत्र विष्णुभ
क्तस्य लक्षणं भेदाश्रयः ॥ सलन्मनः कृष्णपदारविंदयोर्निवेशितं ॥ १ ॥ गुणैरागिष्येति ॥ भक्त्यमेषा शब्दतश्च तद्भटान्स्वप्नपि पश्यं
ति हिन्वीर्णनिष्कृताः ॥ २ ॥ मनवधा ॥ भक्तिरसंसेवहास्यशृंगारकरुणारोद्रभयानकवीभक्त्यां तादृशवीररूपेणानुभवा
त् ॥ व्यासादिभिः कविभिर्वर्णितस्य विष्णोर्विष्णुभक्तानां वाचरित्रस्य नवरसात्मकस्य श्रवणादिना जनितश्च मत्कारो हि भक्ति

३१

रसः ॥ १ ॥ तत्र हास्यरसगोप्यः ॥ वत्सान्मुचन्कचिदसमये को भजं जान हासः स्तयं स्वाद्वत्थदधिपयः कल्पितैः स्तययोगैः ॥ मर्काभोऽश्व
नृविभजति सैव नातिभांडं भिन्नतिद्रव्यालामेस गृहकुपितो यात्युपक्रोशयतो कान् ॥ २ ॥ हस्ताग्रहिरस्त्वयतिविचिंकी पीठकालूरवला
द्यैः छिद्रं ह्यं तर्निहितवयुनः शिष्यभांडेषु तद्विद्वत् ॥ ध्वंतागारेऽतमणिगणं स्वांगमर्थप्रदीपं काले गोप्यायर्हि गृहं कृते त्वेषु स्य
प्रविताः ॥ ३ ॥ एवं धार्ष्ट्यानुशति कुरुते मेहनादी निवास्तोस्तयोपायैर्विरचित रुतिः सुप्रतीकोऽथोक्ता ॥ इत्यंस्त्रीभिः सभयनयनश्री
मुखा लोकिनाभिव्याख्यातार्थप्रहसितमुखी ननुपालं ॥ ४ ॥ कृष्णसंगोप्यो रुचिरं वीर्यं कोमारनापलं ॥ शृण्वत्याः कीलत
मावुरिनिहोचुः समागताः ॥ ५ ॥ गोपकन्याः ॥ तस्य तत्स्वेलनं दृष्ट्वा गोप्यः प्रेमपरिप्लुताः ॥ श्रीडिताः प्रेक्ष्य चान्दोऽन्यं जान हासा
नभिर्ययुः ॥ ६ ॥ गोपदेवकृतमुक्ताफले विष्णुभक्तानां हास्यरसः ॥ द्वादशोऽध्यायः ॥ शृंगाररसोऽद्विधः ॥ संभोगो विप्रलंभश्च तत्र संभो
गशृंगारेऽकारे वंद्यपुरस्त्रियः ॥ संवेकि त्रायं पुरुषः पुरातनो यणक आसीदविशेष आत्मनि ॥ अग्रे गुणैः जगदात्मनीश्वरनि
मीलितताम्रनिशिसुसशक्तिषु ॥ १ ॥ स एव भूयो निजवीर्यचोदितां स्वजीवमायां प्रकृतिं सिद्धं ॥ २ ॥ नामरूपात्मनिरूपा
नामनी विधित्समानो नु सारशास्त्रवत् ॥ ३ ॥ सवा अयं यत्पदमत्र सूर्यो जितेन्द्रिया निजितमातरि श्वनः ॥ पश्यंति भक्त्युत्क
लिता मन्दात्मनानन्वेष्टसत्वं परिमाद्युर्मर्हति ॥ ४ ॥ सवा अयं सख्यनुगीतसत्कथावेदेषु गुह्येषु च गुह्यवादिभिः ॥ य एकदेशे जगदा
त्मली त्वया स जलवत्स्यति न तत्र सज्जेते ॥ ५ ॥ यदा त्वधर्मेण तमाधियोऽन्या जीवंति तत्रैष हि सात्वतः किञ्चा ॥ धृते भगंस्त्वयं भूतं
दयां यशो भवाय रूपाणि दधद्युगे युगे ॥ ६ ॥ अहो अहो अहो अहो अहो पुण्यतमं मधोर्वनं ॥ यदेष पुंसाम्
षभः प्रियः श्रियः स्वजन्मना चक्रमणेन चावति ॥ ७ ॥ अहो बत स्वयं शसस्तिरस्करो कुशरुळीपुण्ययशः स्फुरीभुवः ॥ प
श्यंति नित्यं यदनुग्रहोऽपि ते स्मिता वलोकं स्वपतिं स्मयत्प्रजा ॥ ८ ॥ नूनं व्रतस्नानहुतादिनेश्वरः समर्चितो ह्यस्य गृहीत
पाणिभिः ॥ पिबंति याः सख्यधरामृतं मुहुर्वजस्त्रियसंमुमुहुर्यदाशयाः ॥ ९ ॥ या वीर्यशुल्केन हताः स्वयं वरे प्रमथ्यं चैव
प्रमुखान् हि शुभिणः ॥ प्रद्युम्नसाम्नी बावसुतादयो परायाश्चाहता भौमवधे सहस्रशः ॥ १० ॥ एताः परं स्त्रीत्वमपास्तपेश

३२

कनिरस्तशौचं वतसा धुक्वते ॥ यासा गृहात्पुष्करलोचनः पतिः न जातपेत्याहतिभिर्दृष्टिस्तु ॥ १० ॥ शुक्रः ॥ इत्थं मापतिमवाप्यपतिं
स्थियस्ता ब्रह्मादयोपिनविदुः पदवीं मदीयां ॥ भेजुर्मदाविरतमेधितयानुरागहासावलोकनवसंगमजलज्जाः ॥ ११ ॥ प्रत्युद्गमास
नचराहेणपादशौचं तां ब्रूतविश्रमणवीजनगंधमात्यैः ॥ केशप्रसारत्रायनस्नपनोपहार्यैर्दोसीशना अपि विभो विदधुस्मदास्य ॥ १२ ॥ म
थुरास्त्रियः ॥ मनांमितासामरविंदलोचनः प्रगल्भलोलाहसितावलोकनेः ॥ जहारमहत्तद्विदेद्विभो दृशां ददद्वीरमणात्मनोत्स
वं ॥ १३ ॥ दृष्ट्वा मुहुः श्रुतमनुदुतेचलसस्तु तत्प्रेक्षणे स्मितसुधोक्षणलक्ष्मिमानाः ॥ ३ ॥ आनंदमूर्तिमुपगृह्य दृशात्मलक्ष्मिदृष्ट्यत्वेजु
रनंतमरिंदमाधि ॥ १४ ॥ पुण्याबतत्रजभुवोयदयं नृलिंगगूढः पुराणपुरुषोवनचित्रमात्यः ॥ गाः पालयन्सहबलः क्षणयंश्च
वेणुं विक्लीडयान्वतिगिरित्रमार्चितांघ्रिः ॥ १५ ॥ गोप्यस्तपः किमचरन् यदमुष्यरूपं लावण्यसारमसमोर्ध्वमनन्यसिद्धं ॥ दृ
ष्ट्वाः पितृनु सवाभिनवंदुरापमेकांतधामयशसः श्रियं एष्वरस्य ॥ १६ ॥ यादौ हेने वहने न मथन्नापत्येपं प्रेरवंस्तना भ्रूदिताक्षणमा
र्जनादेर् ॥ यंति चेनमनुरक्तधियोऽशुकं द्यो धन्यात्र जस्त्रियउरुक्रमचिंतयानाः ॥ १७ ॥ प्रातर्ब्रजाङ्गनतआविशतश्चसायं गोभिः
समं क्षणयतोस्य निशम्यवेणुं ॥ निर्गम्यत्तर्णमबलाः पथिभूरिपुण्याः पश्यंतिसस्मितमुखं सदयावलोकं ॥ १८ ॥ गोप्यः ॥ मेवं
विभोर्हतिभवान्गदितुं नृशंसं संत्यज्य सर्वविषयांस्तवपादमूलं ॥ भक्ताभजस्वदुरवग्रहमात्यजास्मान् देवोयथादिपुरुषोभजतो
मुमुक्षुः ॥ १९ ॥ यत्पत्यपत्यमुददामनुवृत्तिरेगस्त्रीणां स्वधर्मदेति धर्मविदास्तयोक्तं ॥ अस्वमेतदुपदेशपदे लयीशे प्रेष्टाभवांस्तनुभूतां
किञ्च बंधुरात्मा ॥ २० ॥ कुर्वति हि त्वयिरति कुशलाः स्वआत्मनः प्रियेपतिसुतादिभिरार्त्तिदेः किं ॥ तन्नः प्रसीद वरेदश्वर
मात्मछिंद्यादाशंघृतां त्वयिचिरादरविदेनेत्र ॥ २१ ॥ चित्तं सुरेवनभवतापदतंगृहेषु यन्निर्विशयुत्तकरावपि गृह्यते ॥ पादो
पदं च ललस्तवपादमूलाद्यामः कथं न्रजमथोकरवामकिंवा ॥ २२ ॥ सिंचांगनस्त्वदधराभूतपूरकेण हासावलोककलगी
तजहृच्छयाग्निं ॥ नोचेदयं विरहजाग्युपयुक्ते देहाध्यानेनयामपदयोः पदवीं संखेते ॥ २३ ॥ यद्विबुजाक्षतवपादतलं रमाया
दत्तक्षणं कचिदरप्यजनप्रियस्य ॥ अस्यास्मत्तत्प्रभृतिनान्यसमक्षमंजः स्थातुं तयाभिरमिता बतपारयामः ॥ २४ ॥ श्रीर्य

एदांबुजरजश्चकमेतुलस्याध्यापिवक्षसिपदं किल भृत्यजुष्टं ॥ यस्याश्रववीक्षणउत्तान्यस्तरप्रयासस्तद्वयं वतवपादरजः
प्रपन्नाः ॥ २५ ॥ तन्नः प्रसीद वृजिनाईनेतं द्विभूलं प्राप्ताविस्त्रयवसतीस्त्वदुपासनाशाः ॥ त्वत्कंदरस्मितानरीक्षण
तीव्रकामतप्तात्मनां पुरुषभूषणदेहिदास्य ॥ २६ ॥ वीक्षणाळकादृतमुखे तवकुंडलश्रीगंडरुळाचरसुधेदसितावलोकं ॥
दत्ताभयंचभुजदंडयुगविलोक्यवक्षः श्रियेकरमणं वभवामदास्य ॥ २७ ॥ कास्यंगते कलपदामृतवेणुगीतसंमोहि
तार्यचरितान्नचलेत्रिलोक्यं ॥ त्रिलोक्यसोभगमिदंच निरीक्ष्यरूपं यद्वोद्विजद्रुममृगाः पुलकान्यधिभ्रत ॥ २८ ॥ व्यक्तं
भवान्न्रजभयार्त्तिहरोभिजातो देवोयथादिपुरुषः सुरलोकगोप्ता तन्नोनिधेहिकरपंकजमार्त्तबंधोतप्तस्तेन पुत्रशि
रस्सुचक्रिकरीणां ॥ २९ ॥ वोपदेवपंडितविरचितमुक्ताफलेविष्णुभक्तानां संभोगशृंगारः ॥ योदशाध्यायः ॥ विप्रलंभशृंगा
रे गोप्यः ॥ ३० ॥ अक्षयताफलमिदं न परं विदामः सख्यः पश्यन्नुनिवेशयतोर्वयोर्येः ॥ वक्त्रं न्रजशसुतयोरुंबणुजुष्टं यैर्वानि
पीतमनुरक्तकटाक्षमोक्षं ॥ ३१ ॥ अतप्रवाळबर्हस्तवकोत्पळाजमाळानुपृक्तपरिधानविचित्रवेषां मध्ये विरजतु
रत्नं यशुपाळगोष्पारंगेयथानटचरोक्चगायमनो ॥ ३२ ॥ गोप्यः किमावरदयंकुशाळं स्मवेणुर्दामोदराधरासु
धामपि गोपिकानां भुंक्ते स्वयं यदवशिष्टं संहृदित्यादृष्ट्यत्वेन श्रुमुमुचुस्तरवोयथार्या ॥ ३३ ॥ दंदावनंसखिभुवो
वितनोति कीर्तियेद्वकीसुतपदांबुजलक्ष्मि ॥ गोविंदवेणुमनुमत्तमयूरनृत्ये प्रेक्ष्याद्रिसान्वरता
न्यसमस्तुसत्वं ॥ ३४ ॥ धन्यास्तु मूढमतेयापि हरिष्य एतायानंदनंदनमुपात्तविचित्रवेषां ॥ आकर्ष्यवेणुरणितंस
हलससारेः पूजांधुर्विरचितप्रणयावलोकैः ॥ ३५ ॥ कृष्णं निरीक्ष्य वनितोत्सवरूपशीलं श्रुत्वा त्वत्कृणितं वेणु
विविक्तगीतं ॥ दिव्यो विमानगतयः स्मरन्नुन्नसाराङ्गस्य त्रस्तनकबरा मुमुहुर्विनीत्य ॥ ३६ ॥ गावश्चरुस्यमुखनि
र्गतवेणुगीतपीयूषमुत्तमितकर्णपुटेः पितृभ्यः ॥ शावारनुतस्तनपयः कवळाश्च तस्युर्गोविंदमात्मनि दशाश्रु

॥ मु. फ. ॥

॥ ९६ ॥

कळाः स्पृशन्त्यः ॥ ७ ॥ प्रायोवतोवविहगामुनयोवेनेस्मिन् कृष्णक्षितंतदुदितंकलेवणुगीते ॥ आरुह्येयद्रुमभुजानुरुचिरप्रवाळानश्व
ण्वंतिमीलितदृशोविगतान्यवाचः ॥ ८ ॥ नद्यस्तदातदुपधायमुकुंदगीतमावर्तलक्षितमनोभवभग्नवेगाः ॥ आलिङ्गनरुग्णित
मूर्ध्निभुजेभुजोरेर्गृह्णन्तिपादयुगलंकमलोपहाराः ॥ ९ ॥ दृष्ट्वातपेन्नपश्चलसहरामंगोपैः संचारयंतमनुवेषुमुदीरयंतं प्रेमप्र
ददुदितः कुसुमावालीभिः सरव्युर्वधात्स्ववपुषांबुदभ्रातपत्रं ॥ १० ॥ पुण्याः पुलिन्यउरुगायपदाञ्जरागश्रीकुंकुमेनदयि
तास्तनमंडितेन ॥ तद्दर्शनस्मरसजस्तृणरूपितेनलिपंत्यअननकुचेपुजहुस्तदाधिः ॥ ११ ॥ हांतायमद्विरवलाहरिदासवयो
यद्रामरुल्लसन्नरुणस्पर्शप्रभोदः ॥ मानंतनोतिसहगोगणयोस्तयार्थतघानीषस्ववसकंदरकंदभूले ॥ १२ ॥ गागोपेकेर
नुवननयतोरुदारवेणुस्वनेः कलयदेस्तनुभस्तुसरव्यः ॥ अस्पंदनंगतिमतां पुरस्कस्तरूपांनिर्योगपाशकृतलक्षण
योर्विचित्रं ॥ १३ ॥ एवंविवाभगवतोयादंदावनचारिणः ॥ वर्णयंत्योमिथेगोप्यः श्रीडास्तन्मयतांययुः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥
अंतर्गहगनाः काश्चित् गोप्यालब्धविनिर्गमाः ॥ कल्लंतझावनायुक्तादध्युमीलितलोचनाः ॥ १८ ॥ दुःसहप्रेषविरहती
व्रताधुताभुभाः ॥ ध्यानप्राप्तान्युतस्त्रिषनिर्देयाक्षीणमंगलाः ॥ १९ ॥ तमेवपरमात्मानंजारबुध्यापिसंगताः ॥ जहुगु
णमयंदेहंसद्यः प्रक्षीणबंधनाः ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ गत्यानुरागस्मितविभ्रमेक्षितेर्मनोरमात्मापविहारविभ्रमे
आक्षिप्तचित्ताः प्रमदारमापतेस्तास्ताविवेष्टाजगद्गुस्तदात्मिकाः ॥ २४ ॥ गतिस्मितप्रेक्षणभाषणादिषुप्रियाः
प्रियस्यप्रतिस्तदभूर्तयः ॥ असावहंतिल्यवलास्तदात्मिकान्येवदिषुः कृष्णविहगविभ्रमाः ॥ २५ ॥ गायंत्यउ
च्चैरमुमेवसंहताविचिन्मन्तकवदनादनं ॥ पप्रच्छुराकाशवदंतरंबहिर्भूतेषुसंतं पुरुषंवनस्पतीन् ॥ २६ ॥ २७ ॥
॥ २८ ॥ जयवितेधिकंजन्मनात्रजः श्रयतर्दिराशश्चदत्रहि ॥ दयितदृश्यतांदिक्षुतावकास्त्वयिश्चतासवः
स्त्वांविचिन्वते ॥ २९ ॥ प्रणतदेहिनांपापकर्षणं तृणचरानुगंश्रीनिकेतनं ॥ फणिफणार्पितंतेपदांबुजं कणुकुचेपुनः

लंधितदृश्यं ॥ अजजनातिहन्वीरयोषितांनिजजनस्मयध्वसनस्मितं ॥ भजसरेवभवत्किंकरीस्मनो जलरुहाननंचारुदर्शया ॥ २२ ॥ शरदुदात्रय
साधुजातसत्सरसिजोदरश्रीमुषादृशा ॥ सुरतनाथतेशुक्लदाशिकावरदनिर्घतोनेहकिंवधः ॥ २३ ॥ विषजलाथयाद्व्याढरास्तसादृष
मारुतौद्घुतानलात् ॥ वृषमयात्मजादिष्वतोभयादृष्टं ॥ पप्रतेवयंरक्षितामुहुः ॥ २४ ॥ नखलुगोपिकानंदनोभवानखिलंदेहिनामंतरात्स
दृक् ॥ विखनसारिणोविश्वगुप्तेयसरवउदेयिवात्सालतांकुले ॥ २५ ॥ विरविताभयं दृष्टिधुर्यतेनरणाभीषांसंस्तेर्भयात् ॥ करसरोरुहंका
तकामंदिरसिधेहिनः श्रीकिरगहं ॥ २६ ॥ मधुरयागिरावल्गुवाक्ययाबुधमनोजयापुष्कराणां ॥ विधिकरीरिमावीरभुस्यतीरधर
साधुनाप्यायस्वनः ॥ २७ ॥ तवकथामृतं तप्तजीवनंकविभिरीदिनेकल्मषाणहं ॥ श्रवणमंगलं श्रीमदानंतंभुविष्टणंतियेभूरिदाजनाः ॥
२८ ॥ प्रहसितं प्रियप्रेमवीक्षितं विरेहेणंते ध्यानमंगलं ॥ रहसिसेविदोयाहदिर्यशः कुहकनोमनः शोभयंतिहि ॥ २९ ॥ चलसियद्भजा
च्चारयन्त्यश्मलिनसुंदरं नतंथेपदं ॥ शिखनृणांकुरैः सोदतीतिनः कलिलतामनः कांतगच्छति ॥ ३० ॥ दिनपरिक्तेयनीलकुंतंजवन
रुहाननंविभ्रदाद्यते ॥ घनरजस्वलंदर्शयन्मुहुमनसिनस्मरंवीरयच्छसि ॥ ३१ ॥ प्रणतकामदंपद्मजार्चितं धरणिमंडनेध्ययमापदि
चरणपंकजंश्रोतमंचतेरमणनरत्नेनध्वर्याधिहन् ॥ ३२ ॥ सुस्तवर्धनंशोकनाशनंस्वरितेवेषुनास्मृष्टुंचितं ॥ इतररागविस्मार
णंनृणांविवितरवीरनस्तेपराभृतं ॥ ३३ ॥ अदतियद्भवान्द्रिकाननंतदृटियुगायतेत्वाभपश्यतां ॥ कुटिलकुंतलंश्रीमुखं
तेजउदीक्षतांपक्ष्मकृदृशं ॥ ३४ ॥ पतिसुतान्वयभ्रातृषाधवाननिविलं च्यतेत्यन्युतागताः ॥ गतिविदस्तवोद्विक्तमोहिताः
कितवयोषितः कस्यजेन्निशि ॥ ३५ ॥ रहसिसेविदं दृष्ट्वाद्यं प्रहसिताननंप्रेमवीक्षणंरुहदुरीः योवीक्षधामेतमुदुरतिस्थ
हंमुह्यतेमनः ॥ ३६ ॥ न्रजयनौकसांव्यक्तिरंगेतृजिनहंयलंविश्वमंगलं ॥ त्यजमनाच्चनस्वत्स्वहात्मनांस्वजनदृद्रुजांय
न्निपूदनं ॥ ३७ ॥ यत्तेसुजातचरणोबुरुहंस्तेनपुभीताः शोनेप्रियदधीमहिकर्कशेषुतिनादविभटसितव्यथितेनकिंश्चि
त्कूपोदिभिभ्रमतिधीभवदायुषानः ॥ ३८ ॥ वामबाहुकृतवामकोलोवलिगतपट्टधरार्पितवेणुं ॥ कामलागुणलिभि
राश्रितमार्गेगोप्यैरयति यत्रमुकुंदः ॥ ३९ ॥ व्योमयानवनिताः सहसिंदैर्विस्मितास्तदुपधार्यसहजः ॥ काममार्ग

॥ सु. ५० ॥

॥ ९७ ॥

णसमर्पितचित्ताः कश्चलंययुरपस्थतनीयः ॥ ४१ ॥ हतचित्रमबलाः शृणुतेतंदहारहासउरसिस्त्रिविद्युत् ॥ नंदसूनुरममार्त्तिजनानां नर्मदोयर्हिक्
जितेवेषु ॥ ४२ ॥ वृंदशोन्नजष्टममृगगोवेषेषुचायद्वतेचतसआरात् ॥ दंतदष्टकवळाधृतकर्णानिद्रितालिखितचित्रमिवासन् ॥ ४३ ॥ बर्हिणस्त
बकधातुपलाशैबद्धमल्लपरिवर्हविडंबः ॥ कर्हिचिलचलआलिसंगोपैर्णाः समाह्वयनियत्रमुकुंदः ॥ ४४ ॥ तर्हिभग्नगतयः सरितोवितत्यदां बुज
रजोनिजनीतं ॥ स्पृहयतीर्यमिवाबहुपुण्याः प्रेमवेपितभुजास्तिमितापः ॥ ४५ ॥ अनुचैः समनुवर्णितवीर्यआदिपूरुषइवाचलभूतिः ॥
वनचंगेगिरितेपुचरतीर्वेणुनाहयतिगाः ॥ सयदाहि ॥ ४६ ॥ वनलतास्तरवआत्मनिविष्णुं व्यंजयतइवपुष्पफलाद्वा ॥ प्रणतभारविठपामधु
धाराः प्रेमजुह्वतनवः ससृजुष्म ॥ ४७ ॥ दर्शनीयतिलकोवनमाळादिव्यगंधरतुलसीमधुमैः ॥ अलिकुलैरलघुगीतमभीष्टमाद्रियं
हिंसधितेवेषु ॥ ४८ ॥ सरसिसारसिहंसविहंगाश्वरुगीतद्वतचतसपर्यहरिमुपामतेनयतचित्ताहेतमीलितदृशोधृतमौनाः ॥ ४९ ॥ स
हबलः सगवतंसविलासः सानुपुक्षितिभूतोन्नजेदयः ॥ हर्षयंयर्हिवेणुरवेणजातहर्षउपरंभनिविश्वं ॥ ५० ॥ महदतिक्रमणशं
कित्वेनामंदमंदमनुगर्जतिमेघः ॥ सुहृदमभ्यवर्षस्ममोभिः छायाचाचविदधन्प्रतपः पत्रं ॥ ५१ ॥ विविधगोपचरणेषुविदधेवेषु
वाद्यउरुधानिजशिक्षाः ॥ तवस्ततः सतिथदाधरविबेदनेवेषुमनसस्त्वरजातीः ॥ ५२ ॥ सव्यनशस्तदुपधायसुरेशाशक्रशर्व
परमेश्विपुराणाः ॥ कवयजानतकंधरचित्ताः कश्चलंययुरनिश्विततत्वाः ॥ ५३ ॥ निजपदांबुजदंढेध्वजवज्रनीरतांकुशविचित्र
ललांभे ॥ व्रजभुवः शमयन्वुरतोदंभधुर्यगतिरीरितेवेषु ॥ ५४ ॥ व्रजतिनेनवयंसविराजासवीक्षणार्पितमनोभवेणाः ॥ वे
कुजगतिंगमितानविदामः कश्चलेनवसनंकवरंवा ॥ ५५ ॥ मणिधरः कनिदागणयन्रगामालयादयितगंभतुल्यथाः ॥ प्र
णयिनोनुचरस्यकदांसप्रक्षिपत्सुर्जगायतयत्र ॥ ५६ ॥ कणितंवेणुरवंचितचित्ताकृष्णमन्वसतकृष्णगृहिण्यः ॥ गुण
गणार्णमनुगत्यहिरिण्यागोपिकाइवविमुक्तगृहाशाः ॥ ५७ ॥ कुंददामरुतंकोतुकवेषोपगोधनदतोयमुनायो ॥
नंदसूनुरनघेतववत्सोनर्मदः प्रणयिनांविजहारा ॥ ५८ ॥ मंदवायुरनुवात्यनुकूलंमाद्धेयं नयन्मलयजस्पर्शनं ॥ वंदि

म

नस्तदुपदेवगणायवाद्यगीतबलिभिः परिववुः ॥ ५९ ॥ वत्सलोन्नजगवांयदगघ्रांचयपानवचरणः पणिवैदुः ॥ रुत्नगोधनमुपोह्य
दिनांतेगीतेवणुरनुगेडितकीर्तिः ॥ ६० ॥ उत्सवंश्रमरुचापिदृशीनामुन्नयन्वुररजः छुरितस्त्रक् ॥ दिस्तेयतिसददाशिषप
देवकीजठरभूरुदुराजः ॥ ६१ ॥ दशमेअध्याय ॥ ४७ ॥ तेषांमध्येएकादशश्लोकः ॥ ९९ ॥ मधुपकितवबंधोमास्त्रशांघिसपत्न्याः
कुचविलुलितमालाकुंकुमस्मैश्रभिर्नः ॥ वहनुमधुपतिस्तन्मानिनीनांप्रसादंयदुसदसिविडं व्यंयस्यदूतस्त्वमीदृक् ॥ ६२ ॥
सकृदधरमुधांस्वामिहिनीं पाययित्वास्मभनसइवसद्यस्तत्येजस्मानुभवाहृक्पस्विरतिकथंतत्वादपद्येतुपद्यापिबतद
तंचेतास्युत्तमश्लोकजल्यैः ॥ ६३ ॥ किमिहबहुषडंघ्रेगायसिलंयदूनामधिपतिमग्रहानीमग्रतोऽनः पुराणं ॥ विजयसखसखी
नांगीयतांतत्प्रसंगः क्षपितकुचरुजस्तेकत्ययंतीष्टमिष्टाः ॥ ६४ ॥ दिविभुविचरसायांकास्त्रियस्तदुरापाः कपटरुचिरहास
भूविज्रभस्ययास्युः ॥ चरणरजउपास्तेयस्यभूतिर्वयंकाअपिचरणपक्षेह्युत्तमश्लोकशब्दः ॥ ६५ ॥ विस्त्रजशिरसिपादेवे
भ्यहंवाटुकोरेनुनयविदुषस्तमेत्यंदोलेर्मुकुंदात् ॥ स्वस्तदहविस्त्रष्टापत्यपत्यन्त्रकाव्यसदरुतचेताः किंनुसंधेयमस्मि
॥ ६६ ॥ मृगयुरिवकपीडंविष्वेलेबुधकमास्त्रियमरुतविरूपार्त्तिजीतः कामयानां ॥ बलिमपिबलिमत्वावेद्यध्वोक्षवद्यस्त
द्वमसितसंख्येर्दुस्तजस्तत्कार्यः ॥ ६७ ॥ यदनुचरितलीलाकर्णपीयूषविष्टसकृदनुविधूतदंबधर्माविनष्टाः ॥ सपदिग्रह
कुटुंबं दीनमुत्सृज्यदीनाबहवइवविहंगाभिस्तुचर्योचरंति ॥ ६८ ॥ वयमृतमिवजिह्मव्याहृतंश्रद्धाणाः कुलिकस्तमिवत्ताः कृष्णव
ध्वोहरिण्यः ॥ ददृशुरसकृदेतत्तत्रस्पर्शतीव्रस्मररुजउपउपमंत्रिभण्यतामन्यवार्ता ॥ ६९ ॥ प्रियसखपुनरागाः प्रेयसा
प्रेषितः किंवरयकिमनुरुंधेमानिनीयोसिमेग ॥ नयसिकथमिहास्मान्दुस्वजं दंडपार्श्वंसततमुरसिसौम्यश्रीवधूसाक
मास्ते ॥ ७० ॥ अपिबनमधुपुष्पामार्यपुत्रोधुनास्तेस्मरतिसपितृगेहान्सौम्यबधूंश्वगोपान् ॥ कंचिदपि स कथानः किं
करीणांगुणतिभुजगरुस्तगंधंमूर्ध्वासास्यत्कदानु ॥ ७१ ॥ दश ॥ ३१ ॥ ९० ॥ कृष्णवध्वाः ॥ कुररिचिलपसितं ॥ वीतनिद्रा
नशेषेस्वपितिजगतिरात्र्यामीश्वरोगुप्तबोधः ॥ वयमिवसखिकच्चिह्नाढनिर्विद्वेचेतानलिननयनहासोदाराली

॥ मु. फ. ॥

॥ १९ ॥

यपित्रोः॥ तातांबकंसादुरुकंषितानां प्रसीदतन्नाकृतनिष्कर्तानां॥ २०॥ कोवाअमुष्यांघ्रिसरोजरेणुंविस्मर्तुमीशीतपुमा
न्विजिघ्रन्॥ योविस्फुरद्भूविठेनभूमेभारंरुतातेनतिश्चकार॥ २१॥ दृष्टाभवद्भिर्नेनुराजस्येचेद्यस्यकृष्णद्विषतोपिसि
द्धिः॥ यायोगिनः संस्पृहयंतिसम्यगेनकस्तद्विरहंसेहेता॥ २२॥ तथैवचान्येनरलोकवीराय आह्वेकृष्णमुखारविदं॥
नेत्रैः पिबंतोनयनाभिरामं पार्थास्त्रपूताः पदमायुरस्य॥ २३॥ स्वयंतलसाभ्यान्तिशयस्यधीशः स्वरात्यलक्ष्म्यात्तिसमस्तका
मः॥ बलिहर्द्रिश्चिरलोकपालैः किराटकोद्येदितपादवीरः॥ २४॥ तत्तस्यैकंकर्यमलंभृतान्नाविग्लापयसंगयदुः
सेनं॥ तिष्ठन्निषण्णं परमेशिष्येन्यबोधयद्देवानिभारयेति॥ २५॥ अहोवकीयंस्तनकालकूटं जिघांसयापाययदप्यसा
ध्वी॥ लेभैगतिंघाच्युचितांततोत्यक्वादयालुशरणं व्रजेम॥ २६॥ मन्येसुराभ्यागवतोअधीशंसंरंममार्गाभिनि
विष्टचित्तान्॥ येसंयुगन्वहातताक्ष्यपुत्रमंसेसुनाभायुधमापतंते॥ २७॥ स्तनितिः॥ नान्यंतनः पद्मपलाशलोचनादुःख
छिदंतेमृगयामिकिंचन॥ योमृग्येतहस्तगृहीतपद्मयाश्रियेतैरंगविश्रुत्यमाणया॥ २८॥ प्रह्लादः॥ मतिर्नकृष्णपर
तः स्वतोवामिथोपपद्येतगृहव्रतानां॥ अदोतंगोभिर्विशतांस्तमित्स्वंपुनः पुनश्चवितचर्वणानां॥ २९॥ नतेविदुः स्वा
र्थगतिं हि कृष्णदुराशयायैवहिरर्थमानिनः॥ अंधायथांधैरुपनीयमानावाचीशतंस्यामुदाम्निबद्धा॥ ३०॥ नेया
मतिस्तावदुरुक्रमांघ्रिंस्पृशत्यनर्थापगमायदर्थः॥ महीयसांपादरजोभिषेकंनिःकिंचनानोनवृणीतयावत्॥
३१॥ जह्यास्करंभावमिमंतघ्नस्पृशत्यनर्थापगमायदर्थः॥ महीयसांपादरजोभिषेकंनिःकिंचनानोनवृणीतयावत्॥
तोदत्तिनउत्पथस्थितान्तद्विद्यनंतस्यमहत्समर्हणं॥ ३२॥ दस्यूनपुराण्यविजित्यलुपतोमंयंकएकेस्वजितादि
शोदश॥ जितात्मनोज्ञस्यसमस्येदेहिनांसाधोः स्वमोहप्रभवाः कुतः परा॥ ३३॥ नेवोद्विजे परदुरतयेवेतरण्यास्त्व
दीर्यगायनमहामृतमग्नचित्तः॥ शोचंततोविमुखचेतसंद्रियार्थमायासुरखायभरमुहहतोविमूढान्॥ ३४॥ प्रापे

णदेवमुनयः स्वविमुक्तिकामांमोनंचरंतिविपिनेनपरार्थनिष्ठाः॥ नेतान्विहायकृपणान्विमुमुंस्वएकोनान्यंतदस्यशरणं
भ्रमतोनुपश्ये॥ यन्मेथुनादिगृहंमधिस्रखहितुच्छंकंइयंनेनकरयोरिवदुःखदुःखं॥ तृप्यतिनेहकृपणाबहुदुःखभाजः
कंइतिवन्मनसिजंविषहेतधीरा॥ ३५॥ मोनव्रतश्रुततपोध्ययनसधर्मव्याख्यारहोजपसमाधयआपवर्ग्याः॥ प्रायः
परंपुरुषैतेत्वजितेन्द्रियाणांवातभिर्वत्युतनवाउरुदोभिकानां॥ ३६॥ तत्तर्हसत्तमनभस्त्वतिकर्मपूजाकर्मस्यतिश्व
रणयोः श्रवणकथायाः संसेवयात्वयिविनेतिषडंगयाकिंभक्तिजनः परमहसंगतोलभेता॥ ३७॥ रुद्रः॥ देवदत्तमिमं
लब्धो नृलोकमजितेन्द्रियाः॥ योनाद्वियेतत्वपादौसशोच्यास्यात्मवेचकः॥ ३८॥ यस्त्वंविस्मृतंमर्यः आत्मानं प्रियमीप्स
रं॥ विपर्ययेन्द्रियार्थैर्विषमत्यमृतंयजन॥ ३९॥ देवदेवजगन्नाथगोविंदपुरुषोत्तम॥ नारायणहृषीकेशपुण्यश्लोकाच्यु
ताव्यय॥ ४०॥ चमसः॥ स एषांपुरुषंसाक्षादात्मप्रभवमीश्वरं॥ नभजंस्त्वजानंतिरुछानाङ्गुष्ठाः पतंस्त्र॥ ४१॥ दूरेहसि
थाः केचिदूरेचाच्युतकीर्तनाः॥ स्त्रियः श्रद्धादयश्चैवतेनुकंय्याभवद्दशो॥ ४२॥ विप्रोराजन्येवेशोचहरेः प्राप्ताः पदा
तिकं॥ श्रोतेनजन्मनाथापिमुह्यंत्पाम्नायवादिनः॥ ४३॥ सर्वेषुशश्वतनुभृत्स्ववस्थितंयथास्वमात्मानमभीष्टमीश्वरं
वेदोपगीतंचनश्रुण्वेतेबुधामनोरथानांप्रवदंतिवार्त्तया॥ ४४॥ लोकेव्यवामिषमद्यसेवानित्यासुजंतोर्नहितत्रचो
दना॥ व्यवस्थितंस्तुविहाययत्तस्मिन्प्रेहरास्तुनिवृत्तिरिष्टा॥ ४५॥ धनंचधर्मैकफलंयतोवैज्ञानंसविज्ञानमनुप्र
शांतिः॥ गृहेषुयुजंति कञ्चैवरस्यमृत्युन्नपश्यंतिदुरंतवीर्यी॥ ४६॥ यत्प्राणभक्षोविहितंसुरायास्तथायशोरालभनं
हिंसा॥ एवंव्यायः प्रजयानरंसेडमुंविश्रुद्धंनविदुः स्वधर्म॥ ४७॥ द्विषंतः परकायेषुमात्मानंहरिमीश्वरं॥ मृतकेसा
नुबधेस्मिन्बद्धः स्नेहात्पतंतधः॥ हित्वात्यायासरचितागृहापत्यस्कृष्ट्रियः॥ तमोविंशत्यनिच्छंतोवासुदेव
पराञ्जुरवाः॥ ४८॥ नृदेहमाद्यं कलमंस्कदुर्लभं पूर्वस्कृत्यंगुरुकर्णधारं॥ भयानुकूलेननभस्वतेरितंपुमान्भवा

॥ मु० फ० ॥

॥ २० ॥

व्यिनतरेत्स उमात्महा ॥ ५० ॥ यज्ञेशयज्ञपुरुषान्युततीर्थपादतीर्थश्रवः श्रवणमंगलनामधेय ॥ आपन्नलोकवृत्तिनोपशमोदयाद्य
शभः कधीस भगवन्सिद्धीननाथ ॥ ५१ ॥ नारदः ॥ स्वपादसूत्रे पतितं तमर्कं विलोक्य देवः कृपया परिश्रुतः ॥ उत्थाप्य नः स्त्रीस्य
दधात्करां बुजं काळाहि विवस्त्रं धियां कृताभये ॥ ५२ ॥ सतत्करस्पर्शं धूतारिवलाश्रुतः स पञ्ची द्यामिव कृपया तदर्थेन ॥ तस्या
दपमं हृदि निवृत्ते दधौ दृष्ट्यन्तनुः क्लिन्नदृष्टुलोचनः ॥ ५३ ॥ इति मुक्ताफल्गुवत्सुमनां कुरुणारसः ॥ रोद्रसे हिरण्यकशिपुः ॥
व्यक्तं तमनुकोमासियोनिमात्रं विकल्पसे ॥ मुमुर्षुणां हि मंदात्मन्नुस्सुर्विभवागिरः ॥ ५४ ॥ यस्त्वयामंदभाभ्योक्तो मदव्योजगदीश्व
रः ॥ कासो यदिस सर्वत्र कस्मात्स्तेभ्ये न दृश्यते ॥ सोऽहं विकल्पमानस्य शिरः काया धरामिते ॥ गोपायेत हरिस्त्वाद्ययस्ते शरण
मीक्षितं ॥ ५५ ॥ एवं दुरौर्ध्वं मुहुर्दयश्च साकृतं महाभागे वत महासुरः ॥ खड्गं प्रगृह्योत्पतितो वरासना त्स्तेभ्यं ताडातिबलः स्
मुष्टिना ॥ ५६ ॥ तथैव तस्मिन्निनेदतिभीषणो बभूव येनाडकदाहमस्फुटत् ॥ यं वै स्वधिष्यापगतं त्वयीं जादयः श्रुत्वा स्वधा
माप्ययमंगमे निने ॥ ५७ ॥ स विचित्रमन्युत्रवधेऽप्युजसा निशम्य निर्हामपूर्वमद्भुतं ॥ अंतः सभायां ननदं शतं तदं विवस्त्र
येन मुरारि युथपा ॥ ५८ ॥ सखं विधातुं निजभृत्यभाषितं व्यापि चर्तते चरिष्वेव चाल्मनः ॥ अदृश्यता तद्भुतं रूपमुदहं स्तेभ्यं
सभायां नमृगं नमानुषं ॥ ५९ ॥ संसत्त्वं मेवं परिता विपश्यन् तत्तमस्य मध्यादनुनिर्जिहानं ॥ नायं भूगोनापिनरो विचित्रमहोक्तिमेतं नृ
मृगं रूपं ॥ ६० ॥ मीमांसमानः स समुत्थितो यतो नृसिंहरूपं तद्वज्रयानकं ॥ प्रतप्तचापीकरचंडलोचनं स्फुरत्सदोके सरज्ज
भिताननं ॥ ६१ ॥ कराब्जदंष्ट्रं करबाब्जचक्रं सुरांतजिह्वं मृकुटी मुखाल्बणं ॥ स्तब्धो ध्वेकं गिरिकंदराद्भुतं व्यात्तास्यना सं
हनुदं नृभेदभीषणं ॥ ६२ ॥ दिवि स्थिता कायम ॥ दीर्घावर्यावोरुवक्षस्थलमल्यमध्वगं ॥ चंद्राशुगोरेः क्षुरितं तनूकं हि विष्व
भुजानीकशतं न स्वायुधं ॥ ६३ ॥ दुरासदं सर्वनिजेतरायुधं प्रवेकविद्रावितं दैत्यदानवं ॥ प्रायो ममेयं हरिणोरुमापि नावधः
स्मृतो नेन समुद्यते न किं ॥ ६४ ॥ एवं ब्रुवंस्त्वय पतत्त गदायुधो न दद्वं सिंहं प्रति दैत्यकुजरः ॥ अलक्षितो नो पतितः पतंग
प्रायथान् सिंहो जसि सोसुरस्तथा ॥ ६५ ॥ नतद्विचित्रं खलु सत्वधाम निस्वते जसायेन पुरापि वत्तमः ॥ ततो भिषद्याभ्यपत

महारक्षोरुषान् सिद्धं गदयो रवे गया ॥ ६६ ॥ तं विक्रमं तं सगदं गदाधरो महोरगं ताक्ष्यं सुतो यथा गृहीत् ॥ सतस्य हस्तोत्कलितो
तदा स्फुराविक्रीडितो यददहिर्गुत्मतः ॥ ६७ ॥ असाधुमन्यं तदहं तौ कंसो मराधुनच्छदाभारत सर्वधिष्णपाः ॥ तं मन्यमानो
निजवीर्यशंकितं यद्वस्तुमुक्तो नृहरिं महासुरः ॥ ६८ ॥ पुनस्तमासज्जत खड्गवर्मणी प्रगृह्य वेगेन जितश्रमो मृधे ॥ तं श्येन
वेगं शतचंद्रवर्त्मि श्वरं तमश्चिद्रूपयै घोहरिः ॥ ६९ ॥ कृत्वा दृहासं वरमुत्स्येनोत्बणनिभीलिष्ट ताक्षजगृहमहाजवः
विषकस्फुरं तं ग्रहणातुरं हरिं व्योमो यथां खकुलिशासत्वं च ॥ ७० ॥ दार्यु रूमापात्यददारलीलया नरेवैर्याहिं गरुडो महा
विशं ॥ संरंभदुः प्रक्षयकराललोचनो व्यात्ताननं तं विलिहत्स्वजिह्वा ॥ ७१ ॥ असृग्बसाकारुण्यं केसराननो यथात्रमाळीहि
पहत्यारिः ॥ नखां कुरात्याटितं तत्सोरुहं विस्मयतस्यानुचरानुधायुधान् ॥ ७२ ॥ अहं नमस्तां नरवरा रूपं किमिदं
दं द्यूथानुपथान्सहस्रशः ॥ सटावधूता जलदापराय तयहाश्च दृष्टि विमुष्टे राविषः ॥ ७३ ॥ अंभोधयः श्वासहता विचक्षुः
निद्रादभीतादिगिभाविचक्रुः ॥ द्योस्तस्ते गोक्षिप्तविमानसंकुळा प्रात्सार्य तस्माच्च पदात्पदीडिता ॥ ७४ ॥ शैबाः समुत्पेतु
रमुत्थरं हसात्ते जसाखं कुरुभोर्नरेजिरे ॥ ततः सभायामुपविष्टमुत्तमं नृपासेनं संहृते तजसं प्रभुं ॥ ७५ ॥ अलक्षि
तैर्नरवमस्य मर्षणं प्रचंडवत्कं नृभो वै जकश्चन ॥ निशम्य लोकत्रयमस्तकं नरं तमादिदैत्यं हरिणा हतं मृधे ॥ ७६ ॥ ग्रहं वै
गोत्कलिता मरागुहः प्रसूनवैर्यं वैरुषुः सरस्त्रियः ॥ तदा विमाना वलिभिर्नभस्तुल्यं दिदृक्षतां संकुळमासनाकिना ॥ ७७ ॥
सरानकादुं दुभयोथ जघ्निरे गंधर्वमुख्या नृतुर्जगुस्त्रियः ॥ ७८ ॥ शिषुपाळः ॥ इत्थं सभाजितं वीक्ष्य सर्वे प्रांजळ्यो ज
नाः ॥ नमोजयेति नेमुस्तं निपेतुः युध्यन्त्यः ॥ ७९ ॥ इत्थं निशम्य दमघोषस्ततः स्वपीठादुत्थाय कृष्णगुणवर्णनजातम
न्युः ॥ उल्लिख्य बाहुमिदं माह सदस्यमर्षी संश्रावयन् भगवते परुषाण्यमीतः ॥ ८० ॥ ईशे दुरत्ययः काळ इति सत्यवती श्रु
तिः ॥ रुद्रानामपि यद्बुद्धिबाळवाक्येर्विभिद्यते ॥ ८१ ॥ यूयं पात्रविदां श्रेष्ठा मामध्वं बाळभाषितं ॥ सदस्यतयः स

वैकुण्ठायत्समंतोर्हणे ॥ २९ ॥ तपोविद्यात्रतधरान् ज्ञानविश्वस्तकल्पान् ॥ सदसस्पतीनतिव्रज्यगोपाळः कुळपांसनः ॥ ३० ॥
 यथाकाकः पुरोडाशसपर्यंकथमर्हति ॥ वर्णाश्रमकुलापेतः सर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ ३१ ॥ स्वेरवर्तगुणेर्हनिः सपर्यंकथमर्हति ॥ ३२ ॥
 एवमादीन्यभद्राणि वभाषेनष्टमंगलः ॥ ३३ ॥ नोवाच किंचिद्गुणवान्यथासिंहः शिवारूतः ॥ ततः पांडुस्कताः क्रुद्धामत्येकैक्यसं
 जयाः ॥ ३४ ॥ उदायुधाः समुत्तरुः शिशुपालजिघांसवः ॥ ततश्चैव स्वसंभ्रातोजगृहेखद्वचमेणी ॥ ३५ ॥ भर्त्सयन्कृष्णपक्षी
 यान्नातः सदसिभारत ॥ तावदुच्छायमगवान्स्वानिवायंस्वयंरुषा ॥ ३६ ॥ शिरः क्षुरांतचेक्रेणजहारापततोरिपोऽभेद्य
 देहोच्छितं ज्योतिर्वोस्तेदेवमुपाविशत् ॥ ३७ ॥ पश्यतां सर्वभूतानां मुत्केवभुविस्वाभ्युता ॥ ३८ ॥ इतिमुक्ताफलेविष्णुमुक्तानोर
 द्रसः ॥ भयानकरसेकंसः ॥ धनुषोभज्यमानस्यशब्दः खरोदसीदिशः ॥ पूरयामासयंश्रुत्वाकंसत्रासमुपागमत् ॥ ३९ ॥ दीर्घप्रजा
 गरोभीतो दुर्निमित्तानि दुर्मतिः ॥ बहून्याचष्टेभययामृत्योर्दौत्यकराणिच ॥ ४० ॥ हतकुवलयपीडं दृष्ट्वातावपि दुर्जयो ॥ कंसोमन
 स्यपितदाभृशमुद्विग्विजेनृप ॥ ४१ ॥ तंखड्गपाणिं विवरंतमाश्रयेनंयथादक्षिणसव्यमंबरे ॥ समग्रहीदुविषहोभ्रंतजाय
 थोरगंतस्यैकतः प्रसह्य ॥ ४२ ॥ प्रगृह्यकेशेषुचलत्किरीटं निपात्यरंगोपरितुंगमंचात् ॥ तस्योपरिष्टान्सव्यमञ्जनाभः पपा
 तविश्वामयश्चात्मतंत्रः ॥ ४३ ॥ सनियदोद्दिग्धधियातमीश्वरं पिबन्मदन्वाक्विवरन्स्वपन्स्वसन ॥ ददर्शन्वकायुधमयतोय
 तस्तदेवरूपं दुरवापमाय ॥ ४४ ॥ दूर्वासः ॥ सदस्यमानोजितशस्त्रवह्निनातत्पादसूलेयतितः संवपथुः ॥ उवाचानुतानंतसदी
 पितप्रभोक्ततागसंमामवविश्वभावना ॥ ४५ ॥ अज्ञानतोतेपरमानुभावंरुतंभयाद्यंभवतः प्रियाणां ॥ विधेहितस्यापचिनिविधा
 तमुच्येतयन्माम्युदितेनारकेपि ॥ ४६ ॥ उत्तरा ॥ पाहिपाहिमहायिगिन्देवदेवजगत्पते ॥ नान्यंत्वदभयं पश्येयत्रभृत्यः परस्य
 रं ॥ ४७ ॥ कुंती ॥ यथाहृषीकेशखळेनदेवकीकंसेनरुद्धातिचिरंशुचार्पिता ॥ विमोचिताहंचसमहात्मजाविभोत्वेवनाथेनमु
 हूर्विपङ्कणात् ॥ ४८ ॥ अथहानस्त्वस्वकृतेहितः प्रभाजिहाससिस्तिस्फुटोदनुजीविनः ॥ येषांनृचान्यद्वतः पदंबुजात्
 रायणंराजसूयोजितांहसां ॥ ४९ ॥ प्रह्लादः ॥ नाहंविभेद्यजितेनेतिभयानकास्यजिह्वार्कनेत्रभृकुटीरभसोप्रदंश्रत् ॥ ओम्बस्व

जः क्षतजकेसरशंकुकर्णान्निहादभीतादिगिम्मादरिभिर्नखाग्रात् ॥ अस्तास्यहंरूपणवत्सलदुःसहोयसंसारचक्रकदनाङ्गसतां
 प्रणीतः ॥ बद्धः स्वकर्मभिरुत्तमंतेभिर्मूलग्रतोपवर्गभरणं ह्येसकदानु ॥ ५० ॥ यस्मात्प्रियाप्रियस्ययोगवियोगजन्मशोकप्रिया
 सकळयोनिषुदह्यमानः ॥ दुःखोपधंतदपिदुःखमतद्विद्याहंभूम्नममिमिदमेतवदासयोगं ॥ ५१ ॥ सौहं प्रियस्यस्फुटदः पर
 देवतायालीलाकथास्तवचरुसिंहविरिचिगीताः ॥ ५२ ॥ अंजस्तितर्प्यनुगृणन्गुणविग्रमुक्ता दुर्गाणितेपदयुगालयहंससंग ॥ ५३ ॥
 बाळस्नेहशरणं पितरोचसिंहनार्त्तस्यचोषधमुदन्वतिमञ्जतो नौ ॥ तस्म्यतत्प्रतिविधीर्यइहांजसेष्टस्तावद्भिभोतनुभृतांत्व
 दुपेक्षितानां ॥ ५४ ॥ कुत्राशिषः श्रुतिसखा मृगवृत्तिरूपाः केदंकेळवरमशेषरुजाविरोहः ॥ निर्विद्येतेनतुजनायदपीतिवि
 द्दन्कामानलंमधुलैवः शमयन्दुरौपे ॥ ५५ ॥ कोहंरजः प्रभवईशतमोधिकेस्मिन्जातः स्फुरत्तु कुब्जुतवानुकंपा ॥ नब्रह्मणे
 ननुभवस्यनवैरमायायन्मैर्यितः सिरसिपद्मकरः प्रसादः ॥ ५६ ॥ नेपायरावरमतिर्भवताननुस्याज्जतोयथात्मस्फुटोदजगत
 स्तथापि ॥ संसेवयास्फुरत्तोरिवतेप्रसादः सेवानुरूपमुदयोनपरावरत्वं ॥ ५७ ॥ एवंजननिपतितं प्रभवाहिरूपेकामाभिकाममनु
 यः प्रपतन्प्रसंगत् ॥ कृत्वात्मसात्स्वरवर्षिणाभगवन्गृहीतः सौहं कथंनुविस्तृजेतवभृत्यसेवां ॥ ५८ ॥ मत्प्राणरक्षणमनंतपि
 तुर्वधश्चमन्येस्वभृत्यः ऋषिवाक्यमृतंविधातुं ॥ खड्गं प्रगृह्ययदेवाचदसिद्धित्सस्वामीश्वरोमदपरोवनुकंहरामि ॥ ५९ ॥
 नेतन्मनस्तवकथास्वविकुठनाथसंप्रीयतेदुरितदुष्टमसाक्षतीव्रं ॥ कामातुरं हर्षशोकभेयषणान्तं तस्मिन्कथंतवतिविभ
 शाभिदीनः ॥ ६० ॥ जिह्वेकतोच्युतविकर्षतिमावित्स्वाशिश्नोन्यतस्त्वयुदरंश्रवणंकुतश्चित् ॥ घ्राणोन्यतश्चफलद
 केचकर्मशक्तिर्वैद्यः सपत्न्यइवंगहपतितुनेति ॥ ६१ ॥ एवंस्वकर्मपतितं भवेवेतरण्यां अन्योन्यजन्ममरणाशनभीतिमी
 ति ॥ पश्यन्नेनस्वपरविग्रहं वैरभिग्रहंतेतिपाश्चर्यगृहिमूढमद्य ॥ ६२ ॥ केनवन्नैरिवळपुराभगवन्प्रायासउत्तारणे
 स्यभवसंभवलोपहेतोः ॥ मूढेषुवैमहदनुग्रह आर्तबंधोकितेनेतेप्रियजनाननुसेवतानः ॥ ६३ ॥ सदस्याः ॥ उत्पत्यध्व
 न्यशरणउरुक्लेशदुर्गेतकोभय्याब्जान्विष्टे विषयमृगवृत्त्यात्मगेहेरुमारः ॥ इदंश्वमेखलमृगभयेशोकदोवेज्ञसार्थाः

॥ मु. फ. ॥

॥ २२ ॥

कस्तेपादोशरणदकदायातिकामोपसृष्टः ॥ २५ ॥ मुचुकुंदः ॥ विरमिहृजिनातेस्तप्यमानोनुतापैरवितृषडमित्रालब्धशांतिः क
थंचिन् ॥ शरणदसमुपेतस्त्वदाब्जं परात्मन अभयममृतशोकं याहि मापन्नमीश ॥ २६ ॥ रुद्रज्वरः ॥ तमोहते ते जसादुः सहेन शांते
प्रेणात्युत्बणेन च ज्वरेण ॥ तावत्तापोदहिनां तेषां मूलं नो मे वेरन्यावदाशानुबद्धा ॥ २७ ॥ नारदः ॥ दृष्टं तवोद्विगुणं लेजनतापवर्गे
ब्रह्मादिभिर्दिविचिंत्यमगाधबोधैः ॥ संसारकूपपतितोत्तरणावलंबं ध्यायंश्च राम्यनुगृहाण यथास्मृतिस्त्यात् ॥ २८ ॥ इति मुक्ता
फले विष्णुमक्तानां भयानकरसः ॥ बीभत्सरसे पुरुषः ॥ ध्यायं मलीमसः ॥ कांयोदोर्गंध्याध्यात्मकेभ्युचिः ॥ कृगुणाः सोमनस्याद्या
ह्यध्यासाविद्यारुतः ॥ १ ॥ पित्रोः किनुस्वभार्यायाः स्वाभिनेगेः श्वगृध्रयोः ॥ किमात्मानः किं सहृदं इति योनावसीयते ॥ २ ॥
तस्मिन्कळे वेरे मे ध्येतुं विधे विषज्जेते ॥ अहोसप्तद्रुसुनसं सुस्मितं च मुखं स्त्रियः ॥ ३ ॥ त्वद्भांसरुधिरस्नायुमेदोमज्जस्थि सं हते
॥ विष्णुत्रयैरमतां क्रिमीणां कियदंतरं ॥ ४ ॥ पुंश्चल्या पट्टतंचित्तं कोन्यो मोचयितुं प्रभुः ॥ आत्मारामेश्वरगृते भगवंतमधोक्षजे
॥ ५ ॥ अवधूतः ॥ देहोयुरुर्मम विरक्तिविवेकहेतुर्विभ्रस्य सत्वनिधनं सततात्युदके ॥ तत्त्वान्येन विमृशाभियथा तथापि पार
क्यमित्यवसितो विचराम्यसंगः ॥ ६ ॥ जायात्मजायं पशुमृत्युगृहापवर्गो न्युस्मातियस्त्रियचिकीर्षितया वितन्वन् ॥ स्वाने सलज्ज
मवरुध्यधनः सदेहः ॥ सृष्ट्यास्य बीजमवसीदति वृक्षधर्मो ॥ ७ ॥ लब्ध्वा सुदुर्लभमिदं बहुसंभवांते मानुष्यमर्थदमनियमपी
ह धीरः ॥ तूर्णं ये ते तनये तदनुमृत्युयावन्निश्रेयसाय विषयः खलु सर्वतः स्यात् ॥ ८ ॥ पिंगला ॥ संतं समीपे रमणं रतिप्रदं
वित्तप्रदं नित्यमिदं विहाय ॥ अकामदंदुः खभयादिशोकमोहप्रदं तु छुमहं भजे ॥ ९ ॥ अहो मया त्माप्यरितापितो दृष्टा
सांकेतदृष्ट्यातिविगर्ह्यवर्तया ॥ स्त्रेणानरादर्थतृषोनुशोच्या क्रीतेन वित्ते रतिमात्मने छती ॥ १० ॥ यदस्ति भिर्निर्मि
तवं शवंश्यरूपां त्वचो मनरेवेऽपि नदं ॥ क्षरन्नवद्वारमगारमेतद्विष्णुत्रयं मंदुपेति कान्या ॥ ११ ॥ मुचुकुंदः ॥ विमोहितोयं
जनईशमायया त्वदीयया त्वानं भजत्यनर्थदक् ॥ स्फुरवायदुः खप्रभवेषु सज्जेते गृहेषु योषितुषु रूषश्च वंचितः ॥ १२ ॥ ल
ब्ध्वा जनो दुर्लभमत्र मानुषं कथंचिदियं गमयत्ततो नद्य ॥ पादारविंदं न भजत्यसन्मतिः ॥ गृहां धरूपे पतितो यथापशुः ॥ १३ ॥

ममेष कालो जितनिष्कलोगतोरान्यश्रियो न इमदस्य भूपते ॥ मर्यात्मि बुद्धेः सुतदारकोशभूषासज्जमानस्य दुरंतचिंत
या ॥ १४ ॥ कलेवेरस्मिन् दृढकूटसन्निभे निरुद्धमानो नरे देवदुत्यहं ॥ एतोरथे भाश्वपदात्यनीकेपेगां पर्यटंस्त्वांगणयन्त
दुर्लभैः मंदः ॥ १५ ॥ प्रमत्तमुच्चैरतिरुक्तचिंतया प्रवृद्धलोभं विषयेषु लालसं ॥ त्वमप्रमत्तः सहसा भिपद्यसे क्षुल्लिहा
नो हिरिवाखुमंतकः ॥ १६ ॥ पुरारथैर्हमपुरस्कृते श्वरन्मतंगे जैर्वा नरे देवसंजितः ॥ स एव काळिनदुरत्ययेन तं कळे वेरो
विद्धि मिमस्मसं जितः ॥ १७ ॥ निर्जितदिक्कमभूतविग्रहो वरासनरुः समराजवंदितः ॥ गृहेषु मे धुन्यस्फुरेव योषि
तां क्रीडामृगः पुरुष ईक्षानीयते ॥ १८ ॥ करोति कर्माणितपः सुनिष्ठितो निरुत्तमोगस्तदपेक्षया ददतः ॥ पुनश्च भूयो धमहं स्व
राडिति प्रवृद्धतर्षो न स्फुरवाय कल्यते ॥ १९ ॥ जरासंधराजा ॥ त एव रुद्राद्य गभीरं हसादुरंतर्विषेण विचालितश्रियः ॥ का
भुवा ॥ उपासितव्यं स्पृहयामहे विभो क्रियाफले प्रेत्येव कर्णरोचने ॥ २० ॥ इति श्रीमुक्ताफले चित्तुमक्तानां बीभत्सरसः ॥ शां
रसे नारदः ॥ तत्रान्वहं रुद्रकथाः प्रगायतामनुग्रहेणाश्रवणं मनोहराः ॥ ताः श्रद्धयामेव पदं विशृण्वतः प्रियः श्रवस्वेग
ममाभवइति ॥ १ ॥ तस्मिंस्तथा लब्धरतेर्महामुने प्रियश्रवस्य स्वलितामतिर्मम ॥ यथाहमेतत्सदसत्त्वमायया पश्येमपि
ब्रह्मणिकल्पितं त्विदं ॥ २ ॥ एवं शरत्प्रादधिकान्तरं हरेर्विशृण्वतो भिनुसवं यशोमलं ॥ सकीर्त्यमानं मुनिभिर्महात्मिभिर्भक्तिः
प्रवृत्तात्सरजस्तमोपहा ॥ ३ ॥ कपिलः ॥ सतांप्रसंगान्मम वीर्यसंविदो भवंति दत्तकर्णरथे सेनाः कथाः ॥ तरोषणादाश्च
पवर्गवर्त्तनिश्चद्वारतिभंक्तिरनुक्रमिष्यति ॥ ४ ॥ भक्त्या पुमान्नातविरागेन्द्रिया दृष्टश्रुतान्मद्रचनाञ्चिंतया ॥ चित्तस्य स
तो ग्रहणे योग्यं कौपतियं ते रुचुभियोगमार्गे ॥ ५ ॥ छत्रः ॥ पुंसां किलैकांतधियां स्वकानां याः संपदो हि विभू मोरसायां ॥ न
रातियत्र स्मयउद्देग आधिर्मदः कलियसने संप्रयासां ॥ ६ ॥ त्रेवर्गिकायासविघातमस्मत्पतिर्विधत्ते पुस्त्यस्य शक्रः ॥
ततो नु मेयो भगवत्प्रसादो यो दुर्लभो किंच न गोचरो न्यैः ॥ ७ ॥ अहं हरे तव पादौ दैकमूलदासानुदसो भवितास्मि भूयः ॥ मनः

॥मु.फ.॥

॥२३॥

धि

स्मरेतास्तपतेर्गुणानां गृणीतवाक्कर्मकरोतुकायः ॥८॥ ननाकपृष्ठं न च पारमेष्ठ्यं न सार्वभौमं न रसाधिपत्यं ॥ न योगसिद्धिं न पुन
भवं नानेच्छंति यत्पादरजः प्रपन्नाः ॥९॥ अजातपक्षा इव मातरं स्वगास्तन्ययथावत्सतराः क्षुधांतीः ॥ प्रियं प्रिये वाध्युषितं प्रिय
त्वां मनोरविं दाक्षदि दृष्टं तमे ॥१०॥ ममोत्तमश्लोकं जनेषु सख्यं संसारं चैकं भ्रमतः स्वकर्मभिः ॥ त्वन्मायया त्मात्मजदारगेह
स्वासक्तचित्तेषु न नाथ भूयात् ॥११॥ अक्रूरः ॥ किं मया चरितं भद्रं किं तेषु परमं तपः ॥ किं वा थाप्य हं ते दत्तं यद्रक्ष्याम्यदो केश
वं ॥१२॥ ममेतद्दुर्लभं मन्ये उत्तमश्लोकदर्शनं ॥ विषयात्मनो यथा ब्रह्म कीर्तितं शूद्रजन्मनः ॥१३॥ भवं मामवमं स्यात्स्यो देवा
च्युतदर्शनं ॥ न्हियमाणः कालनद्याः क्वचित्तरति कश्चना ॥१४॥ ममाद्यामंगलं नष्टं फलं वा भवेमभवः ॥ यिन्नमस्य भगवतो योगि
ध्ये यो गैपंकजं ॥१५॥ कं सो बताद्या कृतं मे त्वनुग्रहं द्रक्षेन्निपद्य प्रहितो मुनाहरे ॥ कृतावतारस्वदुस्त्ययंतमः पूर्वतरन्यन्नरव
मंडललिषा ॥१६॥ यदचित्तं ब्रह्म भवदिभिः सैरेः श्रिया च देव्या मुनिभिः ससात्वैतैः ॥ गोचारणायानुचैश्चर हनं यको
पिकानां कुचकुं कुमाकितं ॥१७॥ द्रक्ष्यान् न संकपो लनासि कं स्मिता वेलोकारुणकं जलोत्वनं ॥ मुखं मुकुंदस्य गुडाळका
श्चत्प्रदक्षिणं मे प्रचरंति वैष्णवाः ॥१८॥ अपद्य विष्णोर्मनुजत्वमीयुषो भारावताराय भुवो निजैश्च ॥ लावण्यं धाम्ना भवितो प
लंभनं मत्स्यं न न स्यात्फमं जसा दृशः ॥१९॥ यद्विज्ञिता हं र हितोप्यसत्सतः ॥ स्वतेजसा पास्ततमो भिदा भ्रमः ॥ स्वमायया त्वव
चित्तरत्नदी क्षया प्राणाक्षयिभिः सदनैश्च भीर्यते ॥२०॥ यस्यास्विलासी वहभिः सुभंगं ले वी चो विमिश्रा गुणकर्मजन्मभिः ॥ प्रा
णं ति शुभं ति पुनंति वै जगद्यास्तद्विरक्ताः शवशो भनामताः ॥२१॥ सचावतीर्णः किल सात्वतान्वये स्वसेतुपाला मरवर्यशमं क
त् ॥ यशो वितन्वन्न आस्त ईश्वरो गायंति देवाय दशोपमं गलं ॥२२॥ त्वं त्वद्य नूनं महतां गतिं गुरुज्ञे लो क्यकांतं दृशि मन्महोत्स
वं ॥ रूपं दधानं श्रिय ईप्सिता स्य दं द्रष्टुं ममासन्नुषसः सुदर्शनाः ॥२३॥ अथावरुढः सपदी शथोरथात्प्रधानपुंसो श्वरं गंस्व
लब्धये ॥ धिया धृतं योगिभिः रप्य हं दृते न मस्य आप्यान्व सखी न्वनोक्तसः ॥२४॥ अप्यं धिभूते पतितस्य मे विभुः शिरस्य धा
स्य भिजहस्तपंकजं ॥ दत्ताभयं कालभुजं गंरं हसा प्रोद्धि जितानां शरणे षिणां नृणां ॥२५॥ समहं गैयत्र वि धाय कौशिकस

था बलिन्श्वाप जगन्नेद्रतां ॥ यद्द्विहोरे ब्रजयोषितां भ्रमं स्पृशे न सो गंधिकं गंध्यानुदत् ॥२६॥ नमस्युपैष्य पुरि बुद्धि मच्युतः कंस हतः प्र
हितोपि विश्वं दृक् ॥ यो तर्बहिंश्चेत स एतदीहितं क्षत्रं तं ईक्षन्मलेन चक्षुषा ॥२७॥ श्रयं धिभूते वहितां कृतां जलिं माभीक्षिता
सस्मितमाद्र्या दृशः ॥ सपद्य पद्यस्तममस्तन किलिषो वाढो मुदेवी तविशंक ऊर्जितं ॥२८॥ सुहृत्तमं ज्ञातिमन्यै ह वतं दोर्ध्या दृष्ट्वा पिर
रभ्यते यगं ॥ आत्मा हि तार्थी क्रियेत तं देवैर्भवधश्च कर्मात्म क उच्छ्रुत्सित ॥२९॥ लब्धं गं गं प्रणतं कृतां जलिं मावस्यते कूर
ततेत्सरुश्चवा ॥ तदा वयं जन्मभूतो महीयसो नैवा दृतो योगिगमुष्य जन्मतत् ॥३०॥ न तस्य कश्चिद्दृयितः सुहृत्तमो न चाप्रियो
दृष्ट्युपेक्ष्य एव च ॥ तथापि मक्तान् भजते यथा तथा स्मर दमां यद्दुपासितो र्यद ॥३१॥ किं वा प्रजो मा वनतं यदुत्तमः स्मयन्परिष
य गृहो तमं ज्वले ॥ गृहं प्रवेश्या स समस्तसत्त्वतं संप्रेक्ष्येत कंसकृतं स्वबंधुषु ॥३२॥ पदानितस्या रि वल्लो कपाळ किरीटजु
ष्टामळपादरेणो ॥ ददर्श गोष्ठे स्थितिं कोत कानि विलक्षितान्य अयवां कुशं धिः ॥३३॥ तद्दर्शनाद्वा दविष्ट दसं भ्रमः प्रेम्णा चैरोमा
श्रुकळा कुलक्षणाः ॥ रथादवस्केय सतेष्वनेष्ट तप्रभोरमृत्यं धिरजां स्य हादति ॥३४॥ देहं भूतां इयानयो हि त्वादं भ्रमं भियं शुचं ॥ संदेश
द्यो हं रलिंग दर्शनं श्रवणादिभिः ॥३५॥ सिद्धाः ॥ अयं त्व कथा मृष्टयीयूषनद्यां मनोवारणः क्लेशदा वाग्निदधः ॥ नृषां तौ वगाढो न
सस्मारदावं न निष्क्रामति ब्रह्म संपन्नवन्नः ॥३६॥ मुचुकुंदः ॥ भवापवर्गो भ्रमतो यदा भवे ज्ञानस्य तर्ह्यन्युत सत्त्वमागमः ॥ सत्संग
मोय हितं देवस इतो परा वरेणैव यि जायते मतिः ॥३७॥ मन्ये ममानु ग्रहं दृशेते कृतोरा न्यानुबंधापगमो यदृच्छयाथै ॥ यः प्रार्थिते
साधुभिरेकचर्येया वनं विवक्षु र्द्विरखंड भूमिपै ॥३८॥ इति श्री मुक्ताफेळ विष्णु भक्तानां शांतिरसः ॥ अद्भुतरं स श्री दामा ॥ नूनं वते
सैमम दुर्भगस्य शश्वद्द रिद्रस्य समृद्धि हेतुः ॥ महाविभूते रवलो कतो न्यो नैवाप पद्यत यदुत्तमस्य ॥१॥ नन्वब्रवाणो दिशंत सम
क्षं या विष्णवे भूयैषि भूरिभोज ॥ पजे न्ववत्तस्वयमीक्षमाणो दाशाहं काणा मृषभः सरवामि ॥२॥ किंचित्करोत्सर्वपियस्त्व
दत्तं सत्त्वत्तं फलवर्षिभूरिकारी ॥ मयापनीतं पृथुं केकमुष्टिं प्रत्यग्रही प्रीति युतो महात्मा ॥३॥ तं मे येवमे सो हृदसरव्यं मे प्री
दास्यं पुनर्जन्म निजन्म नि स्यात् ॥ महानुभावेन गुणाब्धेन विषज्जतस्तपुस्ते प्रसंगः ॥४॥ भक्ताय न्विन्ना भगवान् हि सं

॥ मु. फ. ॥

॥ २४ ॥

पादो राज्यं विभूतीर्न समर्ह्यत्यजः ॥ अदीर्घबो धाय विचक्षणः स्वयं पश्यन्निपातं धनिनां मोदोद्भवः ॥ ५ ॥ शुक्रः ॥ इत्थं सतां ब्रह्म
स्वरानुभूत्यादास्यंगतानां परदेवतेन ॥ मायाश्रितानां नरदारकणसार्वविजनुः ॥ कृतपुण्यपुंजां ॥ ६ ॥ यत्पादपांस्तुर्वहुजन्म
कृच्छ्रधृतात्मभिर्योगिभिरप्यलभ्यः ॥ स एव यदविषयः स्वयं स्थितः किं व्यनेदिष्टमहोन्नजोक्तसं ॥ ७ ॥ नेतद्विचित्रं मनुजार्थं
मायिनः परावराणां परमस्यैव धसः ॥ ८ ॥ अद्योपि यत्स्पर्शनं धृतपातकः प्रापात्मात्मस्यैव सतां सुदुर्लभं ॥ ९ ॥ स कलैद्यदंग
तिमांतराहितामनोमयी भागवती दंदो गतिः ॥ स एव नित्यात्मस्वरानुभूत्या व्युदस्तमायः परमोर्गाकिंपुनः ॥ १० ॥ ब्रह्मा ॥ न
दस्ते मनाथ सभूरिभागे भवेन्नवान्मत्रतुवातिरश्च ॥ एनाहमेकोपि भवज्जनानां भूत्वानिषेवेतवपादपुत्रवं ॥ ११ ॥ अहोति
धन्या ब्रजगौरमण्यस्तन्यामृतं पीतमतीव ते मुदा ॥ यासां विभोवत्सतरात्मजात्मनायन्तसेयद्यापि च नाजमभ्वराः ॥ १२ ॥ अ
हो भाग्यमहो भाग्यं नंदगोपब्रजोक्तसं ॥ यन्मित्रपरमानंदं पूर्णं ब्रह्ममनानंदं ॥ १३ ॥ येषां तु भाग्यमहितान्युत्तावदास्तां
कादशैव हिवयं बतभूरिभागाः ॥ एतद्दुर्लभं कवचैकरसकल्पिवामः शर्वादयोर्ध्वं हजमध्वमृतावसेत ॥ १४ ॥ त्वद्भूरिभा
ग्यमिह जन्म किमप्यद्वयं यद्वैकुण्ठे पकतमाधिरजोभिषेकं ॥ यज्जीविते तु निरिवलं भगवन्मुकुंदरत्नद्व्यापियत्पद
रजः श्रुतिमृग्यमेव ॥ १५ ॥ एषां चोपनिवासिनां मुतभवान्किंदेवरातीति न श्वेतो विश्वफलात्फलं त्वदपरे कुत्राप्ययन्मु
ह्यति ॥ सद्दिव्यं भूतनापि सकलात्मैवेदवापिताय दार्ष्ट्यं स्फुटं प्रियात्मनयं प्राणाशयास्तत्कृते ॥ १६ ॥ तावाद्रागादयस्तनस्ताव
त्काराग्रहं ग्रहं ॥ तावन्मोहोऽग्निगंडो यावत्सस्मनते जनाः ॥ १७ ॥ उद्धवः ॥ एताः परंतनुभूतो भुवि गोपवध्वो गोविंद एव ममिता
त्मनिरूढभावाः ॥ वांछंति यद्भवभियो मुनयो वयं किं ब्रह्म जन्मभिरनंतकथारसस्य ॥ १८ ॥ केमास्त्रिंशो वनचरी व्यभिचारदु
ष्टास्तस्मै चैव परमात्मनि स्तुतवा ॥ तन्वीश्वरे नुभजतो विदुषोपि साक्षाद्यैर्यत्नोत्तमगदराजद्वयोपयुक्तः ॥ १९ ॥ नायं श्रि
योरसिनितांतरते प्रसादः स्वयं योषितानं लिनगंधरुचोक्तो न्याः ॥ रासोत्सेवस्य भुजदंडगृहीतकंदलच्छाशिषां यउदगाद्

जवल्लकीनां ॥ १९ ॥ ३ ॥ गामहोचरणेषु नुषामहं स्योदंदावने किमपि गुल्ललतौषधीनां ॥ यादुस्य जेस्वजनमार्यपथं वहित्वा मेनु मुकुंदप
दंवीश्रुतिभिर्विमृग्यां ॥ २० ॥ यो वैश्रियाचितमतादिमिराक्षकामयोगेश्वरेरपि यदात्मनिरासोऽप्य ॥ कृष्णस्य तद्भगवत्स्व
रणारविंदं त्यस्तस्तेन विजनुः परिरश्चतापं ॥ २१ ॥ वंदे नंदं नृजम्बीणां पादेरगुममीक्षणः ॥ यासां हरिकयोद्गीतेषु नातिभूवनचयं ॥ २२ ॥ वत्स
प्रह्लादः ॥ नेमं विरिन्ध्या लभते प्रसादं न श्रीर्न शवः किमुतापरेषां ॥ यन्मोक्षराणां मसि दुर्गपालो विश्वाभिवेधैरभिवंदितांश्चिः ॥ २३ ॥ वत्स
दपद्ममकरंदनिषेवणं ब्रह्मादयः शरदाश्रुवेते विभूतिः ॥ कस्माद्वयं कुमतयः स्वयं नयस्ते दाक्षिण्यदृष्टिपदवीभवत्
प्रणीतः ॥ २४ ॥ चित्रं तवेहितमहो मितयोगमाया लालाविष्टं भुवनस्य विचारस्य ॥ सर्वात्मनः समदृशो विषमस्वभावो भक्तप्रि
यो यदसि कृत्यतरुः स्वभावः ॥ २५ ॥ अक्रूरः ॥ अद्यैशेनो वसतयः स्वतुभूरिभागायः सर्वदेवपितृभूतनंदे वमूर्तिः ॥ यत्पादशो
वसलिलं त्रिजगत्पुनाति सत्त्वं जगद्गुरुरधोक्षजयाः प्रविष्टः ॥ २६ ॥ कः पंडितस्त्वं दयरे शरणं समीया इत्तु प्रिया हतगिरिः स्फुटदः
कृतजातः ॥ सर्वदेवतिष्ठजतः स्फुटदो हि कामानात्मानमप्युपचयापचयोनयस्य ॥ २७ ॥ दिव्याजं नार्दनं भवानिह नः प्रतीतो
योगेश्वरेरपि दुराय गतिः सुरेशः ॥ छिंद्याशुनः स्फुटकळत्रधनाक्षेगे हदेहादिमोहरशनां भवदीपयायां ॥ २८ ॥ शुक्रः ॥ निर्वं वि
धः पुस्तकार उरुक्रमस्य पुंसां तदं धिनजसां नितपद्गुणानां ॥ चित्रं विद्वरविगतः सकृदाददीतयन्नामभ्येयमधुना सजहाति
बंधं ॥ इति मुक्ताफलं विष्णुभक्तानां मद्गतं ॥ वीरसे बलिः ॥ मनस्विनः कारुणिकस्य द्योत्तमं यदर्थिकामोपनयेन दुर्गतिः ॥
कुतः पुनर्ब्रह्मविदां भवाद्दशानलो बदारस्य ददामि वाचिने ॥ १ ॥ यजंतियत्तु क्रतुभिर्यमाहता भवत्तत्रास्ताय विधानकोविदः ॥ स एव विष्णु
वरं दोस्तु चापरोदास्याम्य मुष्मि क्षितिमीक्षितां मुने ॥ २ ॥ प्रथुः ॥ वरान्विमोत्तहरेद्वराद्बुधः कथं वृणीते गुणविक्रियात्मनां ॥ येनारकाणां
मपि संतिदेहिनां तानीशं कवत्यपतेरुणेन च ॥ ३ ॥ न कामयेनाथ तदयं कवितु नयत्रयुष्मच्चरणां वृजामिव ॥ महत्तमात्तदं दयान्मुष
युतो विधत्स्व कर्णायुतं मे पमवरः ॥ ४ ॥ स उत्तमश्लोकमहन्मुखं युतो भवत्पदांभोजसुधाकणानि च ॥ स्मृतिं पुनर्विस्मृतं तत्त
वत्सनां कुयोगिनानां वितरत्पलं वरैः ॥ ५ ॥ यशः ॥ श्रियं स्तुश्रवः आर्यसंगमे यदृष्टया चोपशृणोति ते सकृत् ॥ कथं गुणज्ञो विरमेद्वेषं

॥मु. फ.॥

॥ २५ ॥

शो

श्रीर्येप्रवेष्टे गुणगुणमंयेष्टया॥६॥अथाभजन्ताग्विलप्रसन्नमं गुणानुयं पद्मकेरवलात्सः॥अप्यावयोरकपतिवृहाः कालिनस्यात्कत
त्वच्चरणकतानयोः॥७॥जगज्जनन्याजगदीशवेशसस्योदवयत्कमेणिनः समीहितं॥करोषिफलवल्गुव्युत्तुदीनवत्सलस्वण्विचिभि
रतस्यकिंतया॥८॥भजंत्येतात्वाभतएवसाधवाव्यदस्तमायागुणाविभ्रमोदयं॥भवत्पदानुरमरणान्नैतस्मतांनिमित्तमन्यभगवन्निवि
द्योहे॥९॥मन्येगिरतेजगतांविमोहिनीद्वरेचणीध्वितिभजंतमात्सयत्॥वाचानुतंत्यायदितेजोपितः कथंपुनः कर्मेकरोतिमोहि
तः॥१०॥त्वन्माययाद्वा जनईशखंडितोयदन्यदाशास्तत्कृतात्मनोबुधः॥यथाचरेद्वान्द्विहतेपितास्वयंतथात्वेमेवाहंसिनः समीहि
तं॥११॥कविः॥शृण्वन्सुभद्राणिरथांगणोर्जन्मानिकर्माणचयानिलोके॥गीतानिनामानितदर्थकानिगायन्निवृज्जोविच
रदसंगः॥१२॥एवतः स्वप्रियनामकर्त्ताजातानुरागोद्भूतचित्तउच्चैः॥हसत्यथारोदतिरोतिगायत्कृत्स्नाददवभृत्यनिलोकवा
ह्यः॥१३॥खंवायुमग्निसलिलंमहीचंज्यातीषिसत्वानिदिशेदृमादीन्॥सरित्समुद्रोश्चहरेः शरीरंयत्किंचभूतप्रणभेदनव्यः
॥१४॥सनेकादयः॥नान्यत्तिकंविगणयंत्यपितेप्रसादंकिंचन्यदपितभयंभुवनेयेस्तं॥येगत्वदेघ्नशरणाभवतः कथायंकीर्तन्यती
र्यशसः कुळारसजाः॥१५॥कामंमयः स्वचर्जिनेनिरंयपुनस्याचिंतोन्निवद्यदिनुतपदयारमेत॥वाचश्चनस्तुळसिवद्यदितेप्रि
भाः पूर्यतंतगुणगोणेयदिकर्णरंभः॥१६॥जातमस्तोकवतीनां जुषतांतत्कथांभृते॥स स्यात्संभ्रमांतकोपिभजतांतत्पदांबु
जं॥१७॥ध्रुवः॥भक्तिमुहुः प्रवहतांतवयिमेप्रसंगोभूयादनतमहताममन्त्राशयानां॥येनांजसोत्खणमुस्त्यसनंभवाब्धिनेयेभ
धद्रुणकथांभृतयानमत्तः॥१८॥मेत्रयः॥तस्मिन्प्रसन्नेसकळाशिषांप्रभाकिंदुल्लभंताभिरळलवात्मभिः॥अनन्यदृश्य
भजतांगुहाशयः स्वयंविधत्तेस्वगतिं परः परां॥१९॥नैवेमुकुंदस्यपदारविदयारजो जुषस्तांतप्रवादशाजना॥वांचंतिनद
स्यमृतेर्यमात्मनोयदृच्छयालब्धमनः समृद्धयः॥२०॥भक्तिहरेभगवतिप्रवहन्जस्ते आनंदवाच्यकलया मुहुरद्यमानः॥वि
क्लिद्यमानहृदयः पुलकाचितंगोनात्मानमस्मरदसावितिमुक्तलिंगः॥२१॥यादुस्त्यजानाक्षितिस्तुतः स्वजनार्थदारा
प्रान्प्रार्थ्येश्रियंसरवरेः सदावलोकानेच्छेन्नृपस्तदुचिंतमहतांमधुद्विदसवानुरक्तमनसाभभवेपिफल्गुः॥२२॥य

सायधर्मपत्नीविधेनैपुणायेयागायसोस्त्यशिरसप्ररुतीश्वराया॥नारायणायहरयेनमस्त्युदारंहास्यंनृमृगत्वमपिपः समुदाजहार॥२३॥गजेन्द्र
एकांतिनोयस्यनकंचनार्थवांचंतिर्येवेभगवत्प्रपन्नाः॥अद्भुतंतच्चरितंतच्चरितंसंमगंभगायंतिआनंदसमुद्रमग्नाः॥२४॥मुचुकुदः॥न
कामयेत्यंतवपादसेवनादकिंचयनप्राप्तेतमाहरंविमो॥आराध्यकस्त्वांस्त्वपवगंदहेरेष्टीतअर्थोवरमात्रबंधनं॥२५॥तस्माद्विस्मया
शिष्यैःसर्वेशोरजस्तमः सत्वगुणानुबंधनाः॥निरंजनंनिर्गुणमव्ययंपरंत्वांजुमिमात्रेपुरुषंत्रजोम्यहं॥२६॥नारदः॥नामान्नंतस्य
गतत्रपः पटन्युत्थानिभद्राणि कृतानिचस्मरं॥गापर्यदेस्तुष्टमनागतः स्पृहः कालंप्रतीक्षन् विमोदोविमत्सरः॥२७॥कुंती॥शृण्वेतिगा
यंतिशृणंत्यभीक्ष्णशः स्मरंतिनंदंतिनंदंविहंतंजनाः॥तएवपश्यत्यचिरंतावकंभवंद्यवाहोपरमंपदोबुजे॥२८॥ब्रह्मा॥यच्चब्रजंत्यनिमि
षांक्रयभानुवत्यादूरयमास्तुपरितः स्पृहणीयशीलाः॥भर्तुः मिथः सयशसः कथनानुरागेवैक्लव्यवाप्य कलयापुलकीकृतांगाः॥२९॥
कर्दमः॥लोकान्श्लोकानुगतानुपशंस्वहित्वाश्रितस्तिचरणातपशंपरस्परंत्वद्रुणवादसाधुपीयूषनिर्वापितदेहधर्मो॥३०॥हरिः॥गृहीत्वा
पींद्रिगैरथान्योनंदेष्टिनदृश्यति॥विहोमोयामिदं पश्यंस्वेवेभागवतोत्तमः॥३१॥देहंद्रियप्राणमनोधियांयोजन्माययक्षुद्रयतर्ष
रुद्धैः॥संसारधर्मैर्विमुक्तमानः स्मृत्याहरेभांगवत्प्रधानः॥३२॥नकामकर्मबीजानांयस्यनैतस्मिंसेभवः॥वासोदेवैकनिलयः सैवे
भागवतोत्तमः॥३३॥नयस्यजन्मकर्मभ्यांनवर्णाश्रमजातिभिः॥सञ्जातेस्मिन्नहंभाबोदेवैहैसहरेःप्रियः॥३४॥नयस्यस्वः परइति
वित्तेष्टात्ननिवाभिधा॥सर्वभूतसमः शातः सैवेभागवतोत्तमः॥३५॥त्रिभुवनविभवेहेतवेयकुठस्मृतिरजितात्मकरादिभिर्विभृग्या
त्॥नचतुतिभगवत्पदारविंदाह्रुवनिमिषार्धमपिसेवेष्टवाय्याः॥३६॥भगवतउरुविक्रमांश्चिशारवानरवमणिचंद्रिकयानिरस्त
तापः॥हृदिकथमुपसीदतांपुनः सः प्रभवतिचंद्रइवोदितैर्कतापः॥३७॥विस्मजतिहृदयंनयसिस्ताक्षाद्विरखभाभिहितोय
द्यौघनाशः॥प्रणयरशमयाद्धतांघ्रिपद्मः सभवतिभागवत्प्रधानउक्तः॥३८॥विष्णुः॥निः किंचनोभेय्यन्युरक्तचेतसः शोता
महांतोखिळजीववत्सळाः॥कौमेरनालव्यधियोजुषतीपनेरेपक्ष्येनविदुः सुखंमम॥३९॥वागद्वायोद्रवतयस्यचित्तरुद
त्यभीक्ष्णहसतिक्वचिच्च॥विलज्जतद्वायतिनृत्यतिक्वचिन्मद्भक्तियुक्तो भुवनं पुनाति॥४०॥राजा॥पुनश्चभूयाद्गवत्यनं

॥ सु. फ. ॥

॥ २६ ॥

तेरतिः प्रसंगश्चतदाश्रयेषु ॥ महसुयायां उपयामिस्त्रिंशैर्नास्तु सर्वत्र नमो द्विजेभ्यः ॥ ४१ ॥ ध्रुवः ॥ यानि चंतिस्तनुभूतो तव पाद
पद्म ध्यानाद्भवज्जन कथाश्रवणेन वा स्यात् ॥ साञ्जह्मणिस्वर्माहिमन्यपि नायमाहृत्किं त्वंतकासिलुत्तितात्पतां विमानात् ॥ ४२ ॥ तेन
स्मरंति ये तं प्रियमाशमर्त्ये चान्वदः सतस्तद् दृढवित्तदाराः ॥ ये त्वञ्जनाप्रभवदीपदरविंदसौगंध्यलुब्ध हृदयेषु कृतप्रसं
गाः ॥ ४३ ॥ सूतः ॥ तदोपसंहयगिरः सहज्जणीर्विमुक्तसंगं मनआदिपूरुषे ॥ कस्मैलसीतपदेन तुभुंजपुरस्त्रितमीलितदग्ध
रयत् ॥ ४४ ॥ विशुद्धया धारणया हृताश्रुप्रस्तदीक्षयेवाश्रुगता बुधव्यथः ॥ निवृत्तसर्वेन्द्रियवृत्तिविभ्रमस्तुष्टावजन्यं विस्म
जननादेनं ॥ ४५ ॥ रुद्रः ॥ प्रत्युद्गमः प्रश्रयणाभिवादनं विधीयते साधुमिथः समर्थमे ॥ प्राज्ञैः परस्मैपुरुषाय च तसा
गुहाशयो ये वने देहमानिने ॥ ४६ ॥ सत्वं विशुद्धं वस्ते देवशब्दितं यदीयते तत्र पुमानयात्रतः ॥ सत्त्वतस्मिन्मगवान्वा
सुदेवोऽस्योक्षजो मेनमसा विधीयते ॥ ४७ ॥ शुकः ॥ उद्गायतीनामरविंदलोचनं नृजांगनानां दिवमस्य शब्द
ध्वनिर्निर्मथ न शब्दमिश्रितो निरस्यते येन दिशाममंगलं ॥ ४८ ॥ स्वस्त्यस्तु विश्वस्य खलुः प्रसीदतां ध्यायंतु भूतानि शिवं
मिथो धियाः ॥ मनश्च भद्रं भजतामधोक्षजेऽप्यावेश्यतां नो मतिरप्यहं तु कीं ॥ ४९ ॥ चतुरणचतुर्वर्गे चिंतामणि वणिज्य
या ॥ हेमाद्रिणा जितं मुक्ताफलं पश्यति कौतुकान् ॥ ५० ॥ १ ॥

॥ २६ ॥